

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI

KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNE DEVAM EDEN ENGELLİ
ÖĞRENCİLERİN AKRANLARI İLE İLİŞKİLERİNDE
KARŞILAŞTIKLARI SORUNLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

ŞÜKRÜ ONUR GÜLERYÜZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Hasan BOZGEYİKLİ

Konya-2009

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinden elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm

Şükrü Onur GÜLERYÜZ
Konya, Mayıs 2009

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Şükrü Onur GÜLERYÜZ	Numarası 064219001008
	Ana bilim/ Bilim Dalı	Özel Eğitim	
	Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. Hasan BOZGEYİKLİ	
	Tezin İngilizce Adı	Evaluation Of Disabled Students Who Are In Inclusive Education And Their Problems Which Are Faced With Their Pers.	

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

ÖNSÖZ

Bugün özel eğitim gerektiren çocukların normal çocuklarla birlikte eğitim olarak aynı eğitim ortam ve olanaklarından kaynaştırma öğrencilerinin de en üst düzeyde fayda sağlamalarının özürlü bireylerin vazgeçilmez haklarından olduğu kabul edilmektedir. Günümüzde sağlanan imkânlar ve yapılan düzenlemeler ile özürlü bireylerin de toplum hayatı içerisinde üretken bireyler haline gelmeleri için çalışılmaktadır.

Ülkemizde kaynaştırma uygulamaları 1986 yılında başlatılmış, son 20 yıl içerisinde özel gereksinimli birçok çocuk, ilköğretim okullarında akranlarıyla birlikte eğitimine devam etmiştir. Bu durum, özel eğitim açısından ümit verici bir gelişme olsa da kaynaştırma uygulamalarının başarılı bir şekilde yürütüldüğü anlamına gelmemektedir. Çünkü sınıf öğretmenleri, anne-babalar, kaynaştırma eğitimine muhtaç çocuklar uygulamalar sırasında birçok problemlerle karşılaşmaktadırlar. Özellikle sınıf öğretmenleri uygun olmayan fiziksel koşullar, bilgi ve deneyim sınırlılığı, destek hizmetlerinin olmaması, sınıfların kalabalık olması, öğretim materyallerindeki yetersizlikler ve farklı öğretim yöntemlerinin sınıflarda uygulanamaması nedeniyle kaynaştırma uygulamalarında büyük sıkıntılar yaşamaktadırlar.

Araştırma; kaynaştırma eğitiminde yaşanan sorunların neler olduğunun belirlenmesi, açısından önem arz etmektedir. Ayrıca bu alanda çalışan öğretmenlere yardımcı kaynak olabilecek niteliktedir.

Çalışmamın her kısmında bilgilerinden yararlandığım, en ufak ayrıntılarla bile titizlikle ilgilenerak araştırmamın başarıyla sonuçlandırılmasında büyük emek harcayan, bu emeklerinin yanı sıra her türlü yardımı ve manevi desteğini hiçbir zaman esirgemeyen saygıdeğer hocam, aynı zamanda danışmanım Yrd. Doç. Dr. Hasan BOZGEYİKLİ' ye ve değerli hocamız aynı zamanda bölüm başkanımız Yrd. Doç. Dr. Hakan SARI' ya çok teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Araştırmanın yapıldığı okulların yöneticilerine, bu okulda görev yapan değerli öğretmenlerine ve bu çalışmanın yapılmasını sağlayan kaynaştırma öğrencilerine yardımlarından dolayı çok teşekkür ederim.

Ayrıca beni yetiştirip bu günlere getiren, hakkını asla ödeyemeyeceğim canım anneme ve her zaman yanımda olan eksikliğini bir an olsun hissettirmeyen aynı zamanda meslektaşı olduğum canım babam Mehmet GÜLERYÜZ' e teşekkürlerimi sunarım.

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Şükrü Onur GÜLERYÜZ	Numarası 064219001008
	Ana bilim/ Bilim Dalı	Özel Eğitim	
	Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. Hasan BOZGEYİKLİ	
	Tezin Adı	Kaynaştırma Eğitimine Devam Eden Engelli Öğrencilerin Akranları İle İlişkilerinde Karşılaştıkları Sorunların Değerlendirilmesi	

ÖZET

Kaynaştırma özel gereksinimli öğrencilerin eğitimlerini, akranlarının devam ettiği okullarda ve onlarla aynı sınıflarda sürdürmesi olarak tanımlanmaktadır (Kırcaali – İftar, 1992). Türkiye’de kaynaştırma eğitiminde bazı sorunların yaşandığı bilinmektedir. Ancak bu sorunların neler olduğunu yönelik olarak yapılan araştırmalar sınırlıdır. Dolayısıyla bu araştırmanın amacı, kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerin akranları ile ilişkilerinde karşılaştıkları sorunları belirlemektir. Bu amaçla 2008-2009 öğretim yılında Konya ili Sarayönü ilçesinde 9 resmi ilköğretim okulunda kaynaştırma eğitimine devam eden 27 öğrenciyle görüşülmüştür. Araştırmada veriler araştırmacı tarafından geliştirilen ‘Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu’yla toplanmıştır. Görüşmeler ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş ve verilerin dökümleri ‘İçerik Analizi’ yöntemiyle analiz edilmiştir. Verilerin analizi sonucunda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgularda, kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerin akranları ile bir takım sorunlar yaşadığı arkadaşlık ilişkisi kurmakta zorlandıkları, kendilerini tam olarak ifade edemedikleri gözlenmiştir.

Bunun yanı sıra kaynaştırma öğrencilerinin normal öğrenciler tarafından şiddete ve dışlanmaya maruz kaldığı da ortaya çıkan sonuçlardandır.

Kaynaştırma öğrencilerinin akranlarına göre seviye olarak geride oldukları ve akademik başarısızlıklarının engellerinden kaynaklandığı, sayısal ve sözel derslerde yeterli başarıyı gösteremedikleri için sınıf içi iletişim ve etkileşimlerinin yetersiz olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Kaynaştırma Öğrencisi, Kaynaştırma eğitimi, Kaynaştırma Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar.

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Şükrü Onur GÜLERYÜZ	Numarası 064219001008
	Ana bilim/ Bilim Dalı	Özel Eğitim	
	Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. Hasan BOZGEYİKLİ	
	Tezin İngilizce Adı	Evaluation Of Disabled Students Who Are In Inclusive Education And Their Problems Which Are Faced With Their Peers	

ABSTRACT

Inclusion of students with special education needs, and their peers in schools that continue to maintain the same classes as are defined (Kırcaali – İftar, 1992). Some problems in education in Turkey to fuse is known. But what is the problem as the research is limited. Therefore, the objective of this research, the ongoing contraction in the education of students in relationships with peers to identify the problems they encounter. For this purpose, in the 2008-2009 school year in Konya province Sarayönü District 9 in the official primary school education continue to merge with the 27 students were interviewed. Developed by researchers to investigate the data 'was collected in semi-structured Interview Form. Audio recording device and recorded interviews with the cast of the data and 'Content Analysis' method were analyzed. Data analysis of results has been reached, the following conclusions:

As a result of the findings obtained in the survey, the ongoing contraction in the education of students with peers in a number of problems that are difficult to

establish relations of friendship, they can not fully be expressed were observed. Besides this the students knit and violence by students outside the normal exposure to the emerging results are also.

Inclusion students returned to the levels in accordance with their peers and academic failure is caused by their disability, in numerical and verbal lessons in the classroom for not showing sufficient success of communication and interaction is deemed to be insufficient.

Key Words: Inclusion of Students, Inclusion Training, The Problems encountered in Inclusion Education.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	v
ABSTRACT.....	vii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
Araştırmanın Amacı	3
Araştırmanın Önemi	4
Sınırlılıklar	5
Tanımlar.....	5
BÖLÜM II.....	7
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	7
2.1. Kaynaştırma Eğitimi	7
2.2. Kaynaştırmanın Tanımı.....	9
2.3. Kaynaştırmanın Önemi	9
2.4. Kaynaştırmanın Amacı.....	11
2.5. Kaynaştırma Uygulamaları ve Eğitim Ortamları.....	12
2. 5. 1. Tam zamanlı Kaynaştırma:	12
2. 5. 2. Destek Eğitim Odası:.....	12
2. 5. 3. Yarı Zamanlı Kaynaştırma:	13
2. 5. 4. Normal Okul Bünyesinde Özel Sınıf:	13
2. 5. 5. Gündüzlü Özel Eğitim Okulu:	13
2. 5. 6. Yatılı Özel Eğitim Okulu:.....	13
2. 5. 7. Hastane Okulları:	13
2.6. Kaynaştırma Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar	14
2.6. 1. Normal Olmayan Çocuğun Kaynaştırma Eğitimine Hazırlanması:....	14
2. 6. 2. Sosyal sorunlar:.....	15
2. 6. 3. Akademik sorunlar:	17
2. 6. 4. Normal Çocukların Kaynaştırma Eğitimine Hazırlanması:.....	18
2.7. Kaynaştırma Öğrencilerinin Aileleri.....	19

2. 7. 1. Kaynaştırmanın Başarıyla Uygulanabilmesi İçin Kaynaştırma öğrencilerinin Aileleriyle Gerçekleştirilebilecek Etkinlikler	20
2.8. Öğretmen	21
2.9 Okul Yönetimi	22
2.10. Fiziksel Ortam	23
2.11. Normal Öğrenciler	24
2.12. Akranlar	25
2.13. Kaynaştırma Eğitimi ve Akran İlişkileri	26
2.14. Kaynaştırma Eğitiminin Birey Üzerindeki Etkisi	29
BÖLÜM III	31
YÖNTEM	31
3.1. Metod	31
3.2. Çalışma Grubu	31
3.3. Veri Toplama Araçları	32
3.4. Verilerin Analizi	32
BÖLÜM IV	34
BULGULAR	34
BÖLÜM V	41
TARTIŞMA	41
BÖLÜM VI	45
SONUÇ VE ÖNERİLER	45
KAYNAKÇA	46
EKLER	55

BÖLÜM I

GİRİŞ

Eğitim öğretim faaliyetleri, günümüzde eğitim alanında sürekli olarak yapılan yeniliklerle ve eğitim öğretim faaliyetlerine en uygun şekilde düzenlenen programlarla devam etmektedir. Verilen eğitimin etkileri sonucu bireylerin yaşantılarında kalıcı değişiklikler olmakta; onları yarınki hayata hazırlamayı amaçlayan eğitim programlarında da doğal olarak sürekli değişiklikler yapılmaktadır.

Eğitimde fırsat eşitliği ilkesi toplumların temel koşullarından biridir. Özel gereksinimli çocuklara özel eğitim verilmeksizin eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak mümkün görülmemektedir (Kırcaali-iftar, 1998). Dolayısıyla eğitimde fırsat eşitliği özel gereksinimli çocuklara gereksinimlerine dayalı eğitim hizmeti verme yoluyla sağlanmaktadır. Özel eğitim, 30.05.1997 tarihli ve 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede “Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların özür ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitim” olarak tanımlanmaktadır.

Kaynaştırma eğitimine muhtaç çocukların eğitimi için en az kısıtlayıcı eğitim ortamı önerilmektedir. En az kısıtlayıcı eğitim ortamında çocuğun normal yaşlarıyla bir arada bulunması ile gereksinimlerinin en üst düzeyde karşılanması hedeflenmektedir. Diğer bir deyişle en az kısıtlayıcılık kaynaştırmayı işaret etmektedir (Kırcaali- İftar, 1998; Salend, 1998).

Özel eğitimde, öğrencinin gereksinimine dayalı olarak en iyi eğitimin verilmesi kaynaştırma uygulaması yoluyla sağlanmaktadır (Öncül, 2003). Kaynaştırma, gerektiğinde sınıf öğretmenine ve/veya engelli öğrenciye destek özel eğitim hizmetleri sağlanması koşulu ile, engelli öğrencinin normal eğitim ortamlarında eğitilmesidir (Kırcaali- İftar, 1998; Batu, 2002). Normal ve özel gereksinimli çocukların bir arada buldukları eğitim ortamlarını tanımlayan kaynaştırma farklı öğrencileri yeteneklerine göre ayırmanın yerine, aynı sınıfta bulunmalarını sağlamak ve onları gereksinimleriyle tanışmaya teşvik etmektedir. Dolayısıyla

kaynaştırma sınıflarında normal ve özel gereksinimli çocuklar aynı sınıfta hep birlikte öğrenirler. Bundan yola çıkarak kaynaştırma uygun koşullarda uygulandığında özel gereksinimli öğrencilerin rahatlıkla yerleştirilebileceği ve gereksinimlerin karşılanabileceği bir yerleştirme biçimi olarak düşünülebilir.

Engelli olmak toplumda utanılacak bir durum ya da saklanması gereken bir sır değildir. Engelli bireye sahip olan aileler, halen çocuklarını saklamakta ve bu da toplumda olumsuz yönde düşüncelerin oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Hem özel gereksinimli hem de normal çocuğa sahip bulunan ailelere yönelik bilgilendirme çalışmalarının ve seminerlerin yapılması, deneyimli kişilerin toplantılara katılarak deneyimlerini paylaşmaları başarılı bir kaynaştırma uygulaması için önemli etkinlikler arasında yer almaktadır (Öncül, 2003). Tabi ki sosyal ilişkilerin vizyonu toplumun özel insanlara olan düşüncelerinin bir göstergesi olan eğitim kurumlarının da konuya yaklaşımları, eğitim kurumlarının özel insanlara kazandırdıkları hayatı hangi yönü ile kolaylaştırabilmektedir. Bu araştırılmalı, özel insanlara verilecek olan eğitim hayatın engellerini aşmada kolaylık sağlayıcı olmalıdır.

Eğitim olanakları sunulurken bireysel farklılıkları göz önünde bulundurulmalıdır. Her birey bir diğerinden farklıdır. Bu farklılık bedensel olabildiği gibi duyuşsal veya bilişsel olabilir. Her birey kendine özgü bedensel yapıya ve işlevlere, çeşitli alanlarda öğrenme özelliklerine ve hızına, duygusal özelliklere sahiptir. Bu farklılıklar belirli sınırlar içinde olduğunda, bireyler genel eğitim hizmetlerinden yararlanabilmektedir. Ancak, farklılıkların daha büyük boyutlu olduğu bireylerde, genel eğitim hizmetleri yetersiz kalmakta ve özel eğitim hizmetleri gerekli olmaktadır (Akçamete, 1998).

Özel eğitim, toplumsal yaşam içerisinde bireysel özellikleri önemli ölçüde farklılık gösteren bireylere sağlanan eğitim türüdür. Ancak sağlanan bu eğitim türü bireysel olarak planlanmış ve bireyin toplum içerisinde bağımsız yaşama olasılığını en üst düzeye çıkarmayı hedefleyen eğitim hizmetlerinin bütünüdür.

Ülkemizde özel eğitim gerektirecek öğrencilerin sadece özel eğitim okullarında olduğu yaygın ve yanlış bir düşüncedir (MEB, 2000). Bu yüzden ilköğretim sınıflarında da özel eğitime gereksinimi olabilecek öğrencilerin bulunabileceği varsayımından yola çıkarak, ister ilköğretim öğretmenleri olsun isterse özel eğitim okullarında çalışan özel eğitim öğretmeni olsun, öğretmenlerin özel eğitimle ilgili hizmet içi eğitime ihtiyacı olacağı akıldan çıkarılmamalıdır.

Günümüzde özel eğitim alanında beklide en sık kullanılan kavramlardan biri de kaynaştırma eğitimidir. Kaynaştırma eğitsel bir kavramdır ve özel gereksinimli çocukların uygun öğretim desteği ile normal eğitim sınıflarına yerleştirilmesi uygulamasıdır. Kaynaştırma eğitiminin önemi her geçen gün bir kat daha artmaktadır ve özel eğitime muhtaç birey açısından çok büyük önem arz etmektedir.

Bu çalışma ile kaynaştırma eğitime devam eden öğrencilerin karşılaştıkları sorunları ortaya koymaktır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, kaynaştırma eğitime devam eden engelli öğrencilerin akranları ile ilişkilerinde karşılaştıkları sorunların değerlendirilmesidir. Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki alt araştırma sorularına cevap aranacaktır:

1. Kaynaştırma eğitime devam eden çocuğun oturduğu sıra ve sıra arkadaş ile ilgili yaşadıkları sorunlar nelerdir?
2. Kaynaştırma eğitime devam eden çocuğun sınıfta arkadaşları var mı? Varsa onlarla olan sorunları nelerdir?
3. Kaynaştırma eğitime devam eden çocukla arkadaşlığı kim başlattı?
4. Kaynaştırma eğitime devam eden çocuğun sınıf arkadaşlarının şikâyetleri karşısında yaşadıkları sorunlar nelerdir?

5. Kaynaştırma eğitimine devam eden çocuğun yakın arkadaşları ile yaşadıkları sorunlar nelerdir?
6. Kaynaştırma eğitimine devam eden çocuğun diğer arkadaşları ile yaşadıkları sorunlar nelerdir?
7. Kaynaştırma eğitimine devam eden çocuğun sınıf içi şiddet konusunda yaşadıkları sorunlar nelerdir?
8. Kaynaştırma eğitimine devam eden çocuğun sınıfta yardımlaşma ile ilgili yaşadıkları sorunlar nelerdir?
9. Kaynaştırma eğitimine devam eden çocuğun karşı cinsten arkadaşları ile yaşadıkları sorunlar nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Eğitim tıpkı yaşam hakkı gibi insanların en temel haklarından biridir. Gelişen dünyada çağdaş eğitim, bireylerin gereksinimleri doğrultusunda hizmet sunmak üzere bireysel farklılıkları dikkate alarak planlanmaktadır (Hallahan ve Kauffman,1982). Özel gereksinimli bireylerinde toplumun bir üyesi olabilmesini sağlamak için her şeyden önce ilk girdiği eğitim ortamlarında ayrıştırılmaya hiç yer verilmeden öğrencilerin birbirlerini olduğu gibi kabullenmelerini sağlamak üzere kaynaştırılması gerektiği fikri kabul edilmektedir (Özyürek ve Eripek, 1988). Kaynaştırma, gerektiğinde sınıf öğretmeni ve özel gereksinimli öğrenciye destek özel eğitim hizmetleri sağlanması koşulu ile, özel gereksinimli öğrencilerin normal eğitim ortamlarında eğitilmesidir (Kırcaali - İftar,1992).

Kaynaştırma zaman içinde yaygınlaşmış ve hemen hemen bütün ülkelerde engellilerin eğitim politikalarının temelini oluşturmaya başlamıştır. Dünya ülkelerinde benimsendiği günden bu yana kaynaştırma konusunda araştırmalar yapılarak kaynaştırma eğitiminin geliştirilmesi sürdürülmüştür (Uysal, 1995).

Bu araştırma, kaynaştırma eğitiminde sorunlarla karşılaşan kaynaştırma öğrencileri için önemli ve yararlı olacağı düşünülmüştür. Bu da ilköğretimdeki özel gereksinimli öğrencilerin eğitimi ve gelecekleri için önem taşıyacaktır.

Kaynaştırma eğitimine devam eden engelli öğrencilerin akranları ile yaşadıkları sorunları belirlemeye ilişkin birçok araştırma olmasına rağmen, bu uygulamalarda yaşanan sorunların hangi konularda yoğunlaştığının ve bu sorunları gidermeye yönelik çözümlerin bulunmasının ileri araştırmalara ışık tutabileceği umulmaktadır.

Sınırlılıklar

1. Bu araştırma görüşme formundaki sorularla sınırlıdır.
2. Örneklem, ilköğretim okullarındaki kaynaştırma öğrencileriyle sınırlıdır.
3. Kaynaştırma Konya ilinin Sarayönü ilçesinde bulunan ve kaynaştırma eğitim uygulaması yapan beş eğitim kurumu ve 27 öğrenci ile sınırlıdır.

Tanımlar

Özel eğitim: Özel eğitim, ortalama öğrenci ölçüde farklılaşan öğrencilere sağlanan, bireysel olarak programlanmış ve bireyin bağımsız yaşama olasılığını en üst düzeye çıkarmayı hedefleyen eğitim hizmetlerinin bütünüdür (Akçamete, 1998, 6).

Özür: Psikolojik, fizyolojik ve anatomik yapı ve fonksiyonlardaki normal dışı durum veya gelişimdir (Oymak, 1997, 89).

Kaynaştırma: Özel olarak yetişmiş elemanların hem sınıf öğretmenine hem de engelli çocuğa destek özel eğitim hizmetleri sağlayarak engelli çocukların normal sınıflarda eğitilmelerinin sürdürülmesidir (Altunay 1998).

Kaynaştırma: Normal eğitim programlarına uyum sağlamayacak kadar ağır engeli olmayan fiziksel ve davranışsal problemleri olan oğrencilerin normal eğitim programlarına yerleştirilmelidir (Lewis ve Doorlag, 1987).

Kaynaştırma Eğitimi: Engelli çocukların normal eğitim sınıflarında normal gelişim gösteren akranlarıyla, sosyal ve eğitimsel açıdan birlikteliklerinin sağlanmasıdır (Lewis ve Doorlag, 1987).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kaynaştırma Eğitimi

İnsanlar bireysel farklılıklarıyla doğarlar. Özel gereksinimi olan bireylerin de, toplumda bağımsız ve üretken olarak yaşamlarını sürdürebilmeleri günlük yaşam içinde yer alan becerileri yerine getirmelerine bağlı olmaktadır. Özel gereksinimli bireylerin toplumsal rollerini üstlenebilmeleri için tam bağımsızlık kazanmaları önemlidir. Bu rolleri kazanabilmeleri, bu bireylerin gereksinimleri ve yapabildikleri dikkate alınarak eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi ve gereksinimlerine uygun eğitim ortamlarının sunulmasıyla mümkün olabilmektedir.

Hem insancıl görüş gereği, hem de demokratik görüş gereği özel gereksinimli bireylerin yetenek, yeterlilik ve gereksinimleri dikkate alınarak eğitilmeleri gereklidir. Dolayısıyla özel gereksinimli bireylerin toplum dışına itilmesi yerine toplumla daha kolay kaynaşmaları, bütün eğitim imkânlarından yararlanmalarına bağlıdır (Cavkaytar, 2000; Kırcaali-İftar,1998, Civelek,1991).

Özel gereksinimli bireylerin toplumsal yaşam içinde bağımsız olarak yaşayabilir hale getirebilmek için yapılması gerekenler iki grupta ele alınabilmektedir. Bunlar:

- a) Yaşadığımız çevreyi özel gereksinimli bireylerin kullanabilecekleri hale getirmek
- b) Özel eğitim aracılığıyla özel gereksinimli bireylere bilgi ve beceri kazandırmak (Kırcaali- İftar,1998).

Özel gereksinimli bireylerin toplum hayatında bağımsız yaşayabilmelerinde önemli olan bir diğer etmen de onlara özel eğitim aracılığı ile gereksinim duydukları bilgi ve becerileri kazandırmaktır. Bu da özel eğitim ile olmaktadır (Eripek,2003).

Özel gereksinimli bireylere eğitim hizmetleri sağlayan eğitim ortamları en az kısıtlayıcıdan başlayıp en fazla kısıtlayıcıya doğru normal eğitim okullarındaki normal sınıflar (kaynaştırma), kaynak oda, normal eğitim okullarındaki özel eğitim sınıfları (Alt özel sınıflar), ayrı özel eğitim okulları ve ev/hastane olmak üzere sıralanmaktadır (Eripek,2003). En az kısıtlayıcı ortam, her çocuğun kendi ihtiyaç ve yeterliliklerine göre belirlenir. En az kısıtlayıcı ortam çerçevesinde eğitim ortamlarına baktığımızda en üst seviyesini kaynaştırma eğitimi oluşturmaktadır (Kırcaali-İftar,1998). Kaynaştırma, herkese eşit eğitim fırsatı sağlaması düşüncesiyle,1970'li yıllarda İskandinav ülkelerinde çıkan ve sonra, Avrupa ve Amerika'ya sıçrayan normalleştirme ilkesinin eğitsel bir sonucudur (Diler,1998). Kaynaştırma , 'Özel eğitim gerektiren bireylerin eğitimleri, hazırlanan bireysel eğitim planları doğrultusunda akranlarıyla birlikte her tür ve kademedeki okul ve kurumlarda uygun yöntem ve teknikler kullanılarak sürdürülür.' şeklinde de tanımlanmıştır(MEB, 2000). Başka bir deyişle; özel eğitim gerektiren bireylerin, yetersizliği olmayan akranları ile birlikte eğitim ve öğretimlerini resmi ve özel okul öncesi, ilköğretim ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan, destek eğitim hizmetlerinin sağlandığı özel eğitim uygulamalarıdır.'şeklinde tanımlanmaktadır (MEB, 2000). Gerektiğinde sınıf öğretmenine ve özel gereksinimli öğrenciye destek özel hizmetleri sağlanması koşulu ile, özel gereksinimli öğrencilerin normal eğitim ortamlarında eğitilmesidir şeklinde tanımlar da bulunmaktadır(Kırcaali- İftar, 1998; Osborne ve Dimattia, 1994; Salend, 1998).

2.2. Kaynaştırmanın Tanımı

Günümüzde özel eğitim alanında belki de en sık kullanılan kavramlardan biri “kaynaştırma”dır. Farklı disiplin alanlarından farklı kişiler çeşitli yerlerde “kaynaştırma” kavramını değişik anlamlar yükleyerek kullanmaktadırlar. Bir tanıma göre, kaynaştırma eğitsel bir kavramdır ve özel gereksinimli çocukların uygun öğretim desteğiyle normal eğitim sınıflarına yerleştirilmesi uygulamasıdır (Osborne ve Dimattia, 1994). Bir başka tanıma göre kaynaştırma, “Özel gereksinimli öğrencinin gerekli destek hizmetler sağlanarak, tam ya da yarım zamanlı olarak kendisi için en az kısıtlayıcı eğitim ortamı olan normal sınıflarında eğitim göstermesidir” (Kırcaali-İftar, 1992) şeklinde tanımlanabilmektedir. Tanımın bu şekilde yapılmış olmasının nedeni ise, kaynaştırmanın öğrencinin yerleştirilme yeri olmasından çok, öğrencinin gereksinimlerinin karşılanacağı ve bu amaca yönelik olarak düzenlenecek ortam olmasıdır. Şu anda yürürlükte olan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde (2000) ise kaynaştırma, “Özel eğitim gerektiren bireylerin, yetersizliği olmayan akranları ile birlikte eğitim ve öğretimlerini resmi ve özel okul öncesi, ilköğretim, orta öğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan destek eğitim hizmetlerinin sağlandığı özel eğitim uygulamalarıdır.” şeklinde tanımlanmıştır.

2.3. Kaynaştırmanın Önemi

Sınırlı bir çevrede büyüyen kaynaştırma öğrencilerinin pek çoğunun sağlıklı iletişim kuramamaları nedeniyle normal çocuklara göre kişiliklerinde düzensizlik ve uyumsuzluk ortaya çıkabilmektedir (Uğurlu, 1993).

Kaynaştırma, özürlü çocukların normal gelişim gösteren yaşlılarıyla normal sınıflarda eğitim ve öğretime özel bir şekilde dahil edilmesidir. Diğer bir deyişle, özürlü çocukların daha yapıcı psiko-sosyal ilişkiler kurmasını kolaylaştırmaktır (Uğurlu, 1993).

Özürlü çocukların ilerleyen yaşları ile birlikte, gerek çevrelerine uyumsuzluklarının belirginleşmesi gerekse fiziksel değişimleriyle birçok problem davranışlarının ortaya çıktığı bilinmektedir (Akıncı, 1991).

Normal çocuklar gibi özel eğitime muhtaç çocukların da topluma katılmaları ve kabulleri, günlük yaşamda yer alan becerileri yerine getirebilmelerine bağlıdır. Okul öncesi, ilköğretim ve daha sonraki öğretim kademelerinde verilen eğitimin niteliği ile bu becerileri kazanma, meslek edinme ve bağımsız olarak yaşamını sürdürme arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır (Ergenekon, 1990).

Özel eğitime gereksinim duyan öğrenciler, kaynaştırılmış bir ortamda diğer çocuklar tarafından kabul görecektir. Böylece sınıfın bir üyesi olarak değerli olduklarını hissedebilecek ve olumlu benlik gelişimleri desteklenebilecektir. Olumlu benlik gelişimlerinin desteklenmesi ile birlikte toplumda sağlıklı bir şekilde yer alabileceklerdir (Ataman, 1996).

Çocuğun eğitimi için anne ve babanın ya da ailenin diğer bireylerinin varlığı çocuğun temel ihtiyaçlarını karşılamaya yetmez. Okul çocuğun gelişimi üzerinde çok olumlu etkiler bırakmaktadır. Her şeyden önce çocuk arkadaşları arasında mutludur ve bu sosyal çevreyi aile bireylerinin sağlaması olanaksızdır (Boomer, 1982).

2.4. Kaynaştırmanın Amacı

Kaynaştırma özürlü çocukların normal yaşlıları ile daha yapıcı ilişkiler kurmasını kolaylaştıran bir uygulamadır. Böyle bir uygulamanın altında yatan temel varsayım ise, her iki grup içindeki çocukların gelişimle en önemlisi yaşamla ilgili bir takım becerilerini birbiriyle kuracakları olumlu ilişkiler sonucunda daha kolay geliştirebilecekleri olmalarıdır. Ancak temel becerilerin kazanılması yönünden ele alındığında kaynaştırma eğitim modelinin okul öncesi dönemden itibaren başlatılmasının gerekliliği önem kazanmaktadır. O halde, okul öncesi dönemden itibaren başlatılması gerekli olan kaynaştırma temel amaçları (Dönmez, Avcı, Aslan, 1998);

1. Her iki gruptaki çocukların ortak etkinlikler içinde birbirlerinden en iyi şekilde yararlanabilmelerini sağlamak ve gelişimlerine destek olmak,
2. Normal çocukların özürlü yaşlılarını daha yakından tanıyıp kabul etmelerini kolaylaştırmak ve onların eğitimlerine katkıda olabilecek fırsatları yaratmak,
3. Her konuda iletişim kurabilecekleri ortamları hazırlamak
4. Özürlü çocuklarda olumlu benlik gelişimine yardımcı olmak, kişilik ve en önemlisi de sosyal gelişimleri destekleyerek toplum içinde bağımsız ve üretken bireyler olarak yaşayabilmelerini kolaylaştırmak olmalıdır.

Ashley (1979) ise kaynaştırmanın hedef aldığı temel amaçları engelli çocuk açısından şu şekilde sıralamıştır:

1. Ayrı özel sınıf ve okulun getirdiği damgayı silmek
2. Özürlü çocuğun sosyal statüsünü yükseltmek,
3. Daha iyi bir öğrenme çevresi sağlamak,
4. Ona, gerçek bir yaşam çevresi sağlamak,
5. Zihinsel engelli çocukların eğitiminde çok büyük harcamaları önlemek, merkezileşmeyi kaldırmak,

6. Daha çok çocuğun eğitimini sağlamak.

Ancak belirtilen bu amaçlar doğrultusunda sağlanacak olan bu birlikteliğin sadece fiziksel olarak değil akademik, sosyal ve duygusal düzeyde de bir bütünlük oluşturduğunda kaynaştırmanın ana amacına ulaşabileceği unutulmamalıdır (Darıca, 1992).

2.5. Kaynaştırma Uygulamaları ve Eğitim Ortamları

Kaynaştırma uygulamalarından yararlanacak öğrenciye karar verilirken “en az kısıtlayıcı eğitim ortamı” ilkesinden hareket edilir. **En az kısıtlayıcı eğitim ortamı;** özel eğitime gereksinimi olan öğrencinin, gereksinimleri en üst düzeyde karşılayan ve özel eğitime gereksinimi olmayan akranlarıyla olabildiğince fazla bir arada bulunmasını ve en üst düzeyde paylaşmasını sağlayan ortamdır.

2. 5. 1. Tam zamanlı Kaynaştırma: Özel eğitime gereksinimi olan öğrencinin normal okulda akranlarının devam ettiği normal sınıfta eğitim gereksinimlerinin tam gün boyunca en üst düzeyde sınıfın öğretmeni/öğretmenleri tarafından karşılandığı ve normal akranlarıyla en fazla bir arada bulunduğu eğitim uygulamasıdır. Tam zamanlı kaynaştırmanın uygulandığı sınıfların kaynaştırma öğrencileri de dahil olmak üzere sınıf mevcutları 25-30 kişiyi geçmemesine özen gösterilmelidir.

2. 5. 2. Destek Eğitim Odası: Özel eğitim gereksinimi olan öğrencinin resmi sınıf kaydı normal sınıftadır. Özel eğitime ihtiyacı olmayan akranlarıyla aynı eğitim ortamını paylaşırlar. Ancak öğrenci desteğe gereksinim duyduğu derslerde normal sınıftan çıkartılarak özel eğitim öğretmeni ya da derste gereksinimi varsa o derse ilişkin alan öğretmeni tarafından destek eğitim odasında eğitim gereksinimleri karşılandığı eğitim uygulamasıdır.

2. 5. 3. Yarı Zamanlı Kaynaştırma: Özel eğitime gereksinimi olan öğrencinin sınıf kaydı özel eğitim sınıfındadır. Özel eğitim sınıfları normal okul bünyesinde bulunan sınıflardır. Özel eğitime gereksinimi olan öğrencinin bazı derslerde yetersizliği olamayan akranlarıyla birlikte kaynaştırma sınıfında ya da ders dışı etkinliklere(örneğin; teneffüslerde) akranları ile katılması yoluyla yapılan eğitim uygulamasıdır (Akçamete, 1998).

2. 5. 4. Normal Okul Bünyesinde Özel Sınıf: Özel eğitime gereksinimi olan öğrencinin sınıf kaydı normal okul bünyesinde bulunan özel eğitim sınıfındadır. Özel eğitim sınıfında aynı tür yetersizliği olan öğrencilerle birlikte eğitimden faydalandırılır. Ancak özel eğitim sınıfında bulunan öğrencilerin normal akranlarıyla bir arada bulunması ve paylaşımları teneffüs zamanlarında sürdürülür. Özel eğitime gereksinimi olan öğrencinin tüm gereksinimleri özel eğitim sınıfında özel eğitim öğretmeni tarafından karşılandığı eğitim uygulamasıdır.

2. 5. 5. Gündüzlü Özel Eğitim Okulu: Özel eğitime gereksinimi olan öğrencinin kaydı özel eğitim okulundadır. Özel eğitim okulları; özrün türüne göre özel eğitim sınıflarından oluşmaktadır. Özel eğitim okullarına devam eden öğrenciler eğitim içi paylaşımları aynı özür grubunda yer alan akranlarıyla birlikte bulunmaları en üst düzeyde oluşmaktadır. Bazı özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler için özel eğitim okulları en az kısıtlandırılmış eğitim ortamları olabilmektedir. Gündüzlü özel eğitim okullarına devam eden öğrencilerin okulda bulunma süresince tüm gereksinimleri özel eğitim okulu tarafından karşılanmaktadır.

2. 5. 6. Yatılı Özel Eğitim Okulu: özel eğitime gereksinimi olan öğrencinin kaydı özel eğitim okulundadır. Yatılı özel eğitim okuluna devam eden öğrenciler aynı özür grubundan öğrencilerle birlikte eğitim almakta ve tüm gereksinimleri de okuldan karşılanmaktadır. Ayrıca bu okullara devam eden öğrenciler geceleri de bulunduğu okulun yatakhaneinde kalmaktadır.

2. 5. 7. Hastane Okulları: yatarak tedavi gören ve/veya süregelen hastalığı olan zorunlu öğrenim çağındaki bireylerin eğitimlerini sürdürmelerini sağlayan

ortamlardır. Öğrencinin kaydı ikamet ettiği yerleşim birimindeki okulda kalır. Bu okullarda eğitim alan öğrencilerin geçici kayıt formu düzenlenir. Öğrencinin gereksinimleri sınıf ve alan öğretmenleri tarafından karşılanır. Sınıfa gelemeyecek olan öğrencilere odalarında eğitim verilmektedir. Derslere başlama ve bitiş saatleri ile dersin süresi, bireyin sağlık durumu ve hastane şartları dikkate alınarak okul yönetimi tarafından belirlendiği eğitim uygulamasıdır.

Kaynaştırma uygulaması, her türde ve düzeyde özel eğitime ihtiyacı olan öğrenciler için gerekli gözükmektedir. Ancak özel eğitime gereksinimi olan öğrenciyi, en az kısıtlayıcı eğitim ortamına yerleştirirken, normal akranlarıyla en fazla bir arada bulunabileceği eğitim ortamını çok iyi bir şekilde belirlemek gerekir. Özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin özellikleri dikkate alındığında “yarı zamanlı kaynaştırma” uygulaması en az kısıtlayıcı eğitim ortamı olabilirken başka bir öğrenci için en fazla kısıtlanmış eğitim ortamı olabilir (Akçamete, 1998).

2.6. Kaynaştırma Eğitiminde Karşılaşılan Sorunlar

Kaynaştırma eğitiminin doğru bir şekilde uygulanabilmesi için pek çok unsurun bir araya gelmesi gerekmektedir. Bu unsurların tamamı görevlerini tam olarak yerine getirmese, başarılı bir kaynaştırmadan söz etmek mümkün değildir. Kaynaştırma eğitimin başarıyla uygulanabilmesi için normal olmayan çocukların , normal çocukların, öğretmenlerin, ailenin ve fiziksel çevrenin kaynaştırma eğitime hazırlanmaları gerekmektedir.

2.6. 1. Normal Olmayan Çocuğun Kaynaştırma Eğitimine Hazırlanması:

Normal olmayan çocuğun kaynaştırma eğitim programına hazırlanması da kaynaştırma eğitiminin başarılı bir şekilde yürütülmesinde çok önemlidir. Normal eğitim ve özel eğitim ortamları, öğretim düzeni, ders programları, öğretim yöntemleri, davranışsal beklentiler ve fiziksel ortam bakımından birbirlerinden farklılıklar göstermektedir (Wood 1998, Batu 2000). Sınıfta uyulması gereken

kurallar (oturma düzeni, sınıfa nasıl girilip çıkılacağı, suyun nasıl isteneceğini, tuvalete gitmek için nasıl izin alınacağı vb.) ve sınıfın yapısı özellikle normal olmayan çocukların büyük problemler yaşamasına neden olmaktadır.

Normal olmayan çocuklara, normal sınıfta uyulması gereken kurallar hakkında bilgi verilmediği takdirde, kaynaştırma eğitiminin başarılı bir şekilde uygulanması zorlaşacaktır. Özel eğitim ortamından normal eğitim ortamına geçişin başarılı olması için kaynaştırma eğitimine tabi tutulan çocuğun, normal sınıfın sosyal ve akademik gereklerine uygun bir şekilde hazırlanması gerekmektedir.

2. 6. 2. Sosyal sorunlar:

Engelli çocukların, eğitimlerini destek özel eğitim hizmetleri alması koşulu ile genel eğitim okullarında akranlarıyla birlikte sürdürmeleri olarak kabul edilen kaynaştırma yaklaşımı, son otuz yıldır yaygın olarak benimsenmekte, bunun sonucu olarak da birçok ülkede engelli öğrenciler engelli olmayan akranları ile birlikte, genel eğitim okullarında eğitim görmektedirler. Birlikte eğitimin amacı, engelli öğrencilerin akranlarıyla akademik ve sosyal yönden bütünleştirilerek sosyal ve duygusal gereksinimlerinin karşılanmasıdır. Ancak, kaynaştırma uygulamalarının engelli çocukların sosyal gelişimleri ve sosyal becerileri üzerindeki etkileri konusunda çelişkili çalışma sonuçları bulunmaktadır. Bazı çalışmalarda, heterojen sınıflarda engelli olan ve olmayan çocukların birbirleriyle doğal olarak etkileşime girecekleri, bu nedenle engelli öğrencilerin hem akademik hem de sosyal becerilerinin artacağı savunulmaktadır (Ciechalski ve Schmidt, 1995). Bu bakış açısıyla, kaynaştırma uygulamaları sonucunda tüm öğrencilerin bireysel farklılıkları anlayarak, bu farklılıklara saygı göstermeyi öğrenecekleri, iletişim, arkadaşlık ve birlikte çalışma becerilerinin artacağı (Madden ve Slavin, 1983) ve engelli öğrencilerin sosyal becerilerinin gelişeceği kabul edilmektedir (Hunt, Atwell, Farron-Davis veGoetz, 1996; Vaughn, Elbaum ve Schumm, 1996). Gresham (1983) ise durumu farklı yönden değerlendirmekte, çocuğun nereye / hangi eğitim kurumuna

yerleştirileceğine karar vermede akademik ve zihinsel işlevlerinin yanı sıra engelli öğrencilerinin sosyal becerilerdeki düzeyinin de yerleştirmenin başarısını etkileyen önemli bir faktör olduğunu belirtmektedir. Buna göre, engelli öğrencilere, genel eğiti sınıflarına yerleştirilmeden önce, temel sosyal becerilerin öğretilmemesi, bu öğrencilerin kaynaştırma ortamlarındaki başarılarını olumsuz yönde etkileyecektir (Maag ve Webber, 1995).

Engelli çocukların sosyal becerileri engelli olmayan akranlarına göre sınırlıdır ve bu sınırlılık hem akranlar hem de yetişkinlerle etkileşim kurmada çeşitli problemlere yol açmaktadır (Sabornie ve Beard, 1990). Bu çocuklar, akranları ile sosyal etkileşime girmek için daha az girişimde bulunmakta akranlarının etkileşim çabalarına onların anlamadığı şekilde tepkiler verebilmektedirler (Beckman ve Kohl, 1987; Guralnick ve Groom, 1987). Ayrıca iletişim becerilerinin sınırlı olması da, sosyal etkileşimlerini azaltmaktadır (Guralnick, 1990). Diğerlerinin duygularını anlayamama (O'Neill, 1997) sosyal etkileşimlerini olumsuz etkilemektedir (Akt., Snell ve Janney, 2000). Engelli öğrencilerin genellikle az arkadaşları vardır ve kaynaştırma ortamlarında engelli olmayan akranlarına göre daha düşük sosyal statüye sahiptirler (Akt., Ciechalski, 1995). Bu çocukların sosyal becerilerinin yetersiz olması ve / veya öğrendikleri sosyal becerileri uygun olarak kullanamamaları, karşılaştıkları çeşitli sosyal problemlerin nedeni olarak kabul edilmektedir (Gresham, 1986). Çünkü sosyal beceriler bireyin akranları, öğretmenleri, ailesi ve diğerleriyle olumlu sosyal ilişkiler kurması, bu ilişkileri sürdürmesi için gereklidir ve bu beceriler akran kabulü ile sosyal uyumu kolaylaştırır, çevrenin sosyal beklentileri ile baş etmeyi sağlar (Akt., Gresham, Sugai ve Horner, 2001).

Öğrencilerin sergiledikleri problem davranışlar sosyal beceri yetersizlikleri ile ilişkilidir ve çocukluk döneminde sosyal problemler yaşayan hem engelli hem de engelli olmayan bireylerini yetişkinlik dönemlerinde içselleştirilmiş ve dışsallaştırılmış problemler yaşama riskleri daha fazladır (Clegg ve Standen, 1991). Sosyal becerileri öğrenmemiş ya da öğrenmiş olan ancak kullanamayan öğrencilerin, sosyal beceriler yerine isteklerini elde etmek için çeşitli problem davranışlar

sergileyebileceği kabul edilmektedir. Akranlarının elindeki kapma, itme gibi problem davranışlar, “oyuncağı almak” ya da “sırada yer kapmak” gibi isteklerine ulaşmayı kolaylaştırdığı için, bu çocuklara izin almak, sormak ya da beklemek gibi sosyal becerileri kullanmaktan daha kolay gelebilir (Gresham, 1997).

2. 6. 3. Akademik sorunlar:

Sosyal beceri yetersizlikleri, akademik becerilerde başarısızlığa yol açmakta; akademik başarı ile sosyal becerilerin yakından ilişkili olduğu belirtilmektedir (Chadsey-Rusch, 1992; Sargent, 1991; Zirpoli ve Melloy, 1997). Sosyal statü farklı ortamlardaki başarıyı etkilemekte, sosyal kabul ise çocuğun grupta akranları ile çalışması ve gerektiği durumlarda akranlarından yardım alabilmesi ile ilişkili görülmektedir. Akademik ortamlarda akranları tarafından kabul edilmeyen çocuklar genellikle okulu sevmemekte ve kabul gören akranları kadar başarılı deneyimler yaşamamaktadırlar (Snell ve Janney, 2000). Bu nedenlerle engelli öğrencilerin akranlarından gerekli desteği alabilecekleri sosyal çevreyi oluşturabilmeleri için sosyal beceri öğretimi gerekli görülmektedir.

İlköğretim okullarında eğitimin odak noktası akademik becerilerdir ve temel amaç öğrencilere akademik beceriler kazandırmaktır, dolayısıyla müfredat programlarında genellikle, akademik beceriler dışında kalan becerilere yeterince yer verilmemektedir. Oysa, sosyal beceriler, daha geniş bir yapı olan sosyal yeterliliğin bir parçasıdır ve öğrencinin okulda başarılı olabilmesi için akademik yeterlilik kadar sosyal yeterliliğinin de olması gerekmektedir (Gresham, 1986). Kaynaştırma uygulamalarına devam eden engelli öğrencilerin akademik becerileri öğrenmelerini kolaylaştırmak, problem davranışlarını önlemek, azaltmak, sosyal kabulü, akranlar ve yetişkinlerle etkileşimi arttırabilmek amacıyla sosyal beceri programları geliştirilmektedir. Bu programların etkili olabilmesi için öncelikle çocukların gereksinimlerini, yetersizliklerini temel alması (Gresham, 1997); öğretim programı öncesinde farklı değerlendirme yöntemleri kullanılarak öğrencilerin sosyal yetersizliklerini ve hangi sosyal becerilerin öğrenci için en önemli olduğunun (Miller, Lane ve Wehby, 2005; Snell ve Janney, 2000) belirlenmesi gereklidir.

Sosyal beceriler sosyometrik yöntemler, doğal ortamlarda yapılan davranışsal Gözlemler ve dereceleme ölçekleri gibi farklı teknikler kullanılarak değerlendirilmekte, anne baba, öğretmen, akran ya da çocuğun kendisi tarafından doldurulan davranış dereceleme ölçekleri, yaygın kullanılan araçlar arasında yer almaktadır (Sargent, 1991; Zirpoli ve Melloy, 1997).

2. 6. 4. Normal Çocukların Kaynaştırma Eğitimine Hazırlanması:

Kaynaştırma eğitiminin uygulamasının en önemli sorunu, normal çocukların engelli çocukları kabullenmemiş olmalarıdır (Batu 2000). Çocukların, okulda öğrendiklerinin tümünü yalnızca öğretmenlerinden değil de, birbirlerinden öğrendikleri düşünüldüğünde, kaynaştırma eğitiminin başarılı olmasında önemli bir araç olan normal çocukların dikkatli bir şekilde kaynaştırma eğitimine hazırlanması gerekmektedir (Stainback and Stainback, 1984).

Normal çocukların kaynaştırma eğitimine hazırlanması konusunda sınıf öğretmenine çok büyük görev düşmektedir. Entegre eğitim sırasında öğretmenin sınıfta içindeki ve dışındaki en büyük desteği ve yardımcısı normal çocuklardır. Bunlardan dolayı normal çocuklar kaynaştırma eğitimine hazırlanmalıdır.

Sınıf öğretmeni, normal çocuklarla toplantılar düzenlemeli ve bu toplantıları engelli çocuğun sınıfta olmadığı zaman yapmalıdır. Normal çocuklar önceden sınıflarına engelli çocuğun geleceği konusunda bilgilendirilmelidir. Böylece, engelli çocuğu anlamaları ve kabul etmeleri kolaylaşacaktır. Ayrıca, sınıf öğretmenin normal çocuklara engelli çocukların yerine kendilerini koyma çalışmaları yaptırması da yararlı olabilecek etkinliklerdendir. Çocukların ellerine çorap giyerek yazı yazmalarını, tek gözlerini kapayarak düz bir çizgi üzerinde yürümelerini istemek gibi etkinlikler çocukların engelli çocukları anlamalarına yardımcı olabilmektedir (Batu, 2000).

Bu konuda yapılan kapsamlı bir araştırmada (Scruggs ve Mastropieri, 1996), öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun kaynaştırma düşüncesini benimsemekle birlikte, sınıflarında özel gereksinimli bir öğrencinin bulunmasına karşı isteksiz

oldukları bulunmuştur. Araştırmada öğretmenlerin çoğunluğu, engelli öğrencilerin sınıfı rahatsız edeceklerini ve daha fazla ilgiye gereksinim duyacaklarını belirtmişlerdir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin bir kısmı yeterli zaman, eğitim araç gereç ve personel desteği olduğunda kaynaştırmanın başarıyla uygulanacağını ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmenler hafif ve orta derecede engelli bireylerin kaynaştırma için daha uygun olduğunu da dile getirmişlerdir.

Özetle, kaynaştırmaya yönelik olumsuz öğretmen tutumlarıyla uygulamada sıklıkla karşılaşılmaktadır. Bu tutumları olumluya çevirmek için öğretmene gereksinim duyduğu zamanın, eğitimin, personel ve materyal desteğinin sağlanmasına ve sınıftaki öğrenci sayısının daha az tutulmasına gayret edilmelidir. Ancak tüm bunlarla birlikte, öğretmenin öncelikle kendisinin öğrenmeye ve yardım almaya istekli olması gerekmektedir. Özel gereksinimli öğrencilerin eğitim sorumluluğunu üstlenmek istemeyen bir öğretmenin, bu öğrenciler hakkında bilgi toplaması, gerekli durumlarda kaynak kişilere başvurması, her gün sınırlı da olsa zaman ayırmaya çalışması olası görülmemektedir.

2.7. Kaynaştırma Öğrencilerinin Aileleri

Aileler kaynaştırma uygulaması sırasında son derece güçlü destekçiler olabilirler. Bazı aileler çocuklarının kaynaştırılması için çok istekli olabilirken, bazı aileler kaynaştırma konusunda çeşitli çekincelere sahip olabilirler. Ailenin kaynaştırmaya istekli olması, kaynaştırmanın başarıyla uygulanabilmesinde son derece önemli bir rol oynamaktadır. Böylece öğretmenin aileyi yardımcı olarak kullanması kolaylaşmaktadır. Eğer aile kaynaştırmanın yararına inanmıyorsa, öğretmenin aileden yardım alma olasılığı düşecek ve dolayısıyla da kaynaştırma uygulamasının başarıyla uygulanması çok da mümkün olmayacaktır (Kargın ve diğ., 2005).

2. 7. 1. Kaynaştırmanın Başarıyla Uygulanabilmesi İçin Kaynaştırma öğrencilerinin Aileleriyle Gerçekleştirilebilecek Etkinlikler

2. 7. 1. 1. Ailelerle düzenli toplantılar yapmak: yapılacak toplantılarla ailelere yalnız olmadıkları, kendilerine benzer özellikte ailelerin olduğu anlatılmalıdır. Toplantılar sırasında ailelere çocuklarının sosyalleşmesindeki anahtar kişiler oldukları açıklanmalıdır. Hiç kimsenin bir çocuğu ailesi iyi tanıyamayacağı ve gereksinimlerini ailesi kadar iyi bilemeyeceği vurgulanmalıdır. Ayrıca aileye, eğer aile ve okulun çocukla ilgili beklentileri birbiriyle tutarlı olursa başarılı ve etkili olunabileceği ve birlikte çalışmanın önemli açıklanmalıdır. Yapılacak bu toplantılar, ailelerin birbirleriyle kaynaşmalarını da sağlayacak, böylelikle kendi özelliklerine uygun ailelerle görüşme olanağı bulacaklardır.

2. 7. 1. 2. Ailelerle bilgilendirici konuşmalar, seminerler düzenlemek: kaynaştırma öğrencilerinin aileleri için bilgilendirici konuşmalar ve seminerler düzenlemek, ailelerin çocuklarının özür türü ile ilgili özelliklerini öğrenmelerini ya da bu konuyla ilgili bilgilerini tazelemelerini sağlayacaktır. Bilgilendirme toplantıları ayrıca, ailelerin beklentilerini gerçekçi düzeyde tutmalarını, çocuklarındaki gelişmeleri fark edebilmelerini, çocuklarının eğitimiyle ilgili merak ettikleri konularda bilgi sahibi olmalarını sağlayacaktır. Ayrıca, yapılan toplantılar aracılığıyla ailelere, çocuklarına okulda öğrendikleri becerileri evde sürdürme konusunda nasıl yardımcı olabilecekleri ile ilgili bilgiler aktarılabilir.

2. 7. 1. 3. Her aşamada aileyi de işe katmak: kaynaştırmanın başarıyla uygulanabilmesi, kaynaştırma öğrencisinin okulda öğrendiği becerilerin evde ailesi tarafından da tekrar edilmesi ve sürdürülmesi ile yakından ilişkilidir. Bu amaçla sınıf öğretmeni aileyle işbirliği içinde çalışmalı ve aileyi öğretimin her aşamasında işe katmalıdır. Öğretmen konuların öğretimini sınıf içinde nasıl yaptığını aileye anlatmalı ya da uygun olduğunda göstermeli; ailelerin de evde aynı konular üzerinde durmalarını ve mümkünse sınıf dışı ortamlara genellemelerini istemelidir. Daha

sonra ise, yapılan uygulamalarla ilgili olarak ailelerle görüşerek onlara dönütler vermeli, gerekli gördüğü yerlerde düzeltmelere yer vermelidir.

2. 7. 1. 4. Çocuğundaki gelişmeleri aileyle paylaşmak: sınıf öğretmeni, tıpkı normal öğrencileri olduğu gibi, kaynaştırma öğrencisini de sürekli değerlendirmelidir. Başlangıçta, var olan performans düzeyini belirlemek amacıyla değerlendirmeye yer vermeli; daha sonra da, gerçekleştirdiği öğretimin etkililiğini gözlemek amacıyla değerlendirmelidir. Kaynaştırma öğrencisinde gerçekleşen gelişmeleri ailesiyle paylaşmalı ve onları motive etmelidir. Eğer öğretmen aileye gelişmeleri belli aralıklarla düzenli olarak aktarırsa, ailenin okulda öğrenilen becerileri evde de tekrarlama ve genelleme çalışmaları yapma olasılığı artmış olacaktır (Kargın ve diğ., 2005)

2.8. Öğretmen

Kaynaştırma sınıfı öğretmeni olacak öğretmenlerin sınıflarında kaynaştırma yapmaya istekli ve özel gereksinimli öğrenciyi kabul edici bir tutum içinde olmaları gerekmektedir. Ancak yapılan pek çok araştırma örneğın; (Gallagher, 1985; Hudson, Graham ve Warner, 1979; Reisberg ve Wolf, 1986), normal eğitim öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin olumsuz tutumlar içinde olduklarını göstermektedir. Oysa kaynaştırma uygulamasının başarılı olabilmesindeki en önemli etmenlerden biri, belki de en önemli olanı öğretmendir. Öğretmen bazı özelliklere sahipse, kaynaştırma uygulamasının başarıyla yürütülebilmesi için en önemli unsur tamamlanmış sayılabilmektedir. Öğretmenlerde bulunması gereken özellikler konusunda şu noktaları vurgulamak yerinde olacaktır.,

1. Değerlendirme ve program geliştirme çalışmalarında ekip içinde yer almak,
2. Özel gereksinimli çocuk normal sınıfta da olsa, özel eğitim sınıfında da olsa, çocuğın yararlanabileceği şekilde öneriler geliştirmek ve uygulanmasını sağlamak,
3. Özel gereksinimli çocuklar için öğretimi bireyselleştirmek,

4. Özel gereksinimli çocuklar da dahil olmak üzere sınıftaki tüm çocuklar için eşit eğitsel fırsatlar yaratmak.

Sınıf öğretmenin yukarıda belirtilen özelliklere sahip olması, öğretmenin gerek özel eğitim öğretmeniyle, gerekse özel gereksinimli öğrencinin ailesi ve diğer uzmanlarla işbirliği içinde çalışması gereğini yerine getirmesi anlamına gelmektedir. Bu özelliklere sahip olan bir öğretmenin sınıf içinde uygulanacak kaynaştırma programının başarısına da büyük katkı sağlayacağı bir gerçektir.

Sınıf öğretmenin kaynaştırmayı kabul eder bir tutum içinde olmasının, sınıftaki normal gelişim gösteren öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerine karşı tutumlarını da etkileme olasılığı yüksektir. Eğer öğretmen kaynaştırma öğrencisine karşı istekli ve olumlu bir tutum içinde değilse, sınıftaki diğer öğrenciler özel gereksinimli öğrencinin tekerlekli sandalyesini ittirebilir, ona akran desteği verebilir; ancak, bunlar özel gereksinimli öğrencinin sınıfın bir parçası haline gelmesi için yeterli olmayacaktır. Çünkü bu öğrencilerin aynı yemekhanede yan yana yemek yemeleri, normal akranların kaynaştırma öğrencisini kabullenerek aralarına almaları anlamına gelmeyecektir. Dolayısıyla, öğretmenin özel gereksinimli öğrenciye karşı olumlu ve kabul eder bir tutum içinde olması; kendisi, normal öğrenciler ve kaynaştırma öğrencileri açısından çok büyük önem taşımaktadır.

2.9 Okul Yönetimi

Kaynaştırmanın başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için bir başka önemli unsur da okul yönetimidir. Okul yönetiminin kaynaştırmanın gereğine ve önemine inanması, kaynaştırma uygulaması içinde yer alan her bir unsurun işini kolaylaştıracaktır. Diğer bir deyişle, gerek öğretmenlerin, gerek normal öğrencilerin, gerekse diğer personelin kaynaştırma öğrencilerine yönelik tutumunun olumlu olma olasılığı artacaktır. Ayrıca, okul yönetiminin özel eğitim personeliyle

olan işbirlikçi tutumu, diğer öğretmenlere ve okul personeline model olacak ve onları olumlu yönde etkileyebilecektir.

Okul yönetiminin kaynaştırmanın gereğine inanması, öğretmenlerin bilgilendirilmesi için yapılacak çalışmalarda, sınıflarda verilecek normal ve kaynaştırma öğrencilerinin sayısında, fiziksel ortamın hazırlanmasında, gerekli araç-gerecin sağlanmasında ve okul içinde bir özel eğitim öğretmenin görevlendirilmesinde kolaylık sağlayabilecektir. Okul içinde öğretmenleri birbirlerinde yardım etmeleri için teşvik etmek, birbirine yardımcı olanları ve işbirliği içinde çalışanları belirli şekillerde ödüllendirmek, hem daha önce ortaya çıkmayan işbirlikçi davranışların ortaya çıkması olasılığını arttıracak hem de okul içindeki paylaşımcı ortam özelliğini arttıracaktır (Kırcaali-İftar, 1998).

2.10. Fiziksel Ortam

Özel gereksinimli bireyler bireysel farklılıkları nedeniyle özel olarak düzenlenmiş çevreye gereksinim duyulmakta olduğu belirtilmektedir. Genel eğitim okullarının fiziki yapısı kimi zaman kaynaştırmaya engel oluşturmaktadır. Kaynak oda olmayışı, dik merdivenler, dar koridorlar, yetersiz ışıklandırma, uygun olmayan tuvaletler, ulaşılması güç kantinler, sesi gereğinden fazla geçiren duvarlar, yankı yapan yüksek tavanlar ve yüksekliği iyi ayarlanmamış yazı tahtaları kaynaştırmanın engelleri olarak belirtilmektedir (Pivik, McComas, Laf lame, 2002). Sınıf içinde her öğrencinin kendi gelişimi doğrultusunda ilerlemesine olanak verecek bir öğrenme ortamı sağlanabilmelidir (Salend 2001). Okulların fiziki yapısı öğrencilerin gereksinimlerine göre en az yardımla bağımsız hareket etmelerine olanak sağlayacak biçimde tasarlanması kaynaştırmayı olumlu yönde etkileyeceği belirtilmektedir.

2.11. Normal Öğrenciler

Başarılı bir kaynaştırma uygulamasının olabilmesi için gerekli bir başka unsur sınıftaki özel gereksinimli olmayan öğrencilerdir. Kaynaştırma uygulamasına ilişkin en güzel ve belki de en ilginç sonuç, özel gereksinimli olmayan öğrencilerin özel gereksinimli öğrencileri çok güzel kabullenmiş olmalarıdır. Kaynaştırmanın hedeflerinden birinin de özel gereksinimli öğrencilere normal gelişim gösteren akranlarıyla etkileşim kurma ve onlar tarafından sosyal kabul görme fırsatı vermek olduğu düşünülecek olursa, bu amacın gerçekleştirilebilmesi için sınıf öğretmenin sınıfındaki normal öğrencileri, sınıflarına bir kaynaştırma öğrencisinin katılacağı fikrine hazırlaması gerekmektedir.

Normal akranlar kaynaştırmanın başarılı olmasında önemli bir araçtır. Çünkü öğrenciler okulda öğrendiklerinin tümünü yalnızca öğretmen-öğrenci etkileşiminden öğrenmezler. Çocukların öğrendiklerinin önemli bir bölümü öğrenci-öğrenci etkileşimi yoluyla gerçekleşmektedir.

11. 1. 1. Kaynaştırmanın Başarıyla Uygulanabilmesi İçin Normal Öğrencilerle Gerçekleştirilebilecek Etkinlikler

11. 1. 2. Normal sınıf öğrencilerini özür türleri ve özellikleri konusunda bilgilendirmek: Sınıf öğretmeni normal öğrencilerle yapacağı bilgilendirme çalışmalarını kaynaştırma öğrencisi sınıfta yokken gerçekleştirilmelidir. Normal akranlar önce sınıflarına kaynaştırma öğrencisi verileceği konusunda bilgilendirilmelidir. Sınıf öğretmenin sınıfa gelecek kaynaştırma öğrencisinin özür türünü bilmesi ve normal öğrencileri ve normal öğrencileri özür türü ve özellikleri konusunda bilgilendirmesi gerekmektedir. Böylece, öğretmenin olduğu gibi, normal öğrencilerin de kaynaştırma öğrencisini anlamaları ve kabul etmeleri kolaylaşacaktır.

11. 1. 3 Normal sınıf öğrencileriyle toplantılar düzenlemek: Kaynaştırma uygulaması başlamadan önce ve başladıktan sonra normal sınıf öğrencileriyle düzenli

toplantılar gerçekleştirmek gerekmektedir. Bu toplantılar sırasında normal akranların özel gereksinimli bireylerle ilgili görüşleri ve kaynaştırmayla ilgili düşünceleri tartışılarak, öğrencilere uygun dönütler verilmeye çalışılmalıdır.

2.12. Akranlar

Bir şeyi öğrenmenin en iyi yollarından birinin onu başkasına öğretmek olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla, akran öğretiminin hem özel gereksinimli hem de normal gelişim gösteren öğrencilere yararı olduğu söylenebilir. Akran öğretimi, akranın bilgiyi sınıf öğretmenin kontrolü altında sınıf içinde ya da dışında akranına aktarması olarak tanımlanmaktadır. Akran öğretiminin hedeflenen verimi sağlaması için, sınıf öğretmenin öğretici olan akranı öğreteceği konu ve konunun nasıl aktarılacağı ile ilgili bilgi sunması gerekmektedir.

Akran öğretiminin gerek öğreten akran, gerek öğrenen akran, gerek sınıf öğretmeni ve gerekse normal sınıf öğrencileri açısından avantajları bulunmaktadır. Bu avantajlar aşağıdaki şekilde sıralanabilir :

- a) Normal öğrencilerin başarılı ve etkili öğretenler olması: Akran öğretimi aracılığıyla normal öğrenciler kendi yeterliklerinin farkına varabilirler ve öğretmenlerine yardımcı olarak etkili ve başarılı öğretim yapabilirler.
- b) Öğrenen akranların öğretim sürecinde çeşitli akademik ve akademik olmayan becerileri öğrenmesi: Akran öğretimi süresince öğrenen akranlar bu süreçten en fazla yararlanan kişiler olacaktır. Eğer süreç hedeflendiği şekilde işleyecek olursa, öğrenen akran öğreticisinden çeşitli akademik ve akademik olmayan becerileri öğrenecektir.
- c) Akran öğretiminin öğrencinin özelliklerine uygun olarak bireyselleştirilebilmesi: kaynaştırma öğrencisinin özellikleri ve

gereksinimlerine bağılı olarak akran öğretimi süreci bireyselleştirilebilmekte ve gereksinim duyulan konular ağırlıklı olarak sürece dahil edilmektedir.

- d) Akran öğretimiyle akademik konularda öğretime ayrılan sürenin artabilmesi: Kaynaştırma öğrencisine akran öğretimi sağlanarak, akademi becerileri öğrenmesi için ayrılan süre uzatılmış olacaktır. Öğrenci bir yandan ders sırasından öğretmeninden akademik becerilerin öğretimini alırken, bir yandan da akran öğretimi aracılığıyla öğretici akranında akademik becerilerde eksik kalan becerilerini tamamlama fırsatı bulacaktır.,
- e) Akran öğretimiyle öğretmenin öğretime ayracağı sürenin artması: Kaynaştırma öğrencisi akran öğretimi süresine dahil edildikten sonra, sınıf öğretmenin ders sırasında akademik becerileri aktarırken kaynaştırma öğrencisi de diğer arkadaşları gibi öğreninceye kadar öğretime zaman ayırmasına gerek kalmaz. Kaynaştırma öğrencisi akademik becerilerin öğretiminde öğretici akranından da destek alır. Böylelikle sınıf öğretmenine sınıfında akademik ve sosyal becerilerin öğretiminde kullanabileceği daha fazla zaman kalmış olur.
- f) Akran öğretimi aracılığıyla akranlar arasında olumlu sosyal etkileşimin gelişmesi: Daha önce de belirtildiği gibi, akran öğretimi sadece kaynaştırma öğrencisine değil, sınıftaki normal akranlara da yararlı olacak bir süreçtir. Bu süreç sırasında kaynaştırma öğrencisi ile normal öğrenciler etkileşim içine girecekler ve normal öğrenciler kaynaştırma öğrencisinin belki de o zamana kadar fark etmedikleri kadar yeterlikleri olduğunu görmeleri söz konusu olabileceklerdir. Ayrıca sosyal olarak da birbirleriyle etkileşim içinde olacaklar ve birbirlerinden farklı özellikte beceriler öğrenebileceklerdir. (Varol, 1988).

2.13. Kaynaştırma Eğitimi ve Akran İlişkileri

Entegre eğitim modelinin sağladığı yararlar konusunu ele aldığımızda, normal ve özürlü çocuklar birbirlerini değişik yönlerde etkileyerek gelişim alanlarında ilerleme fırsatlarını bulabilmekte aynı zamanda da sonraki yaşam süresi içinde sosyal

hayatta uyumunu kolaylaştırıcı pek çok kazançlar elde etmektedirler. Diğer bir deyişle, özürlü çocuklar farklı gelişimsel özelliklere sahip normal çocukları gözleme, model alma, taklit etme, işbirliği kurma, paylaşma ve karşılıklı iletişim kurabilme fırsatlarından yararlanmış olmaktadır. Bununla birlikte, zihin, dil, motor, sosyal-duygusal ve kişilik gelişimlerinin desteklenmesi, pek çok beceriyi düzenlenen etkinlikler içinde ya da oyunlar sırasında hiçbir zorlama olmadan öğrenebilmeleri ve en önemlisi de onlar tarafından kabul edildiklerinin farkına varmaları sağlanmış olmaktadır (Darıca, 1992).

Aynı şekilde normal çocukların da yardım etme, destek olabilme, yönlendirme, işbirliği kurma, paylaşma, bazı durumlarda öğretmen rolünü üstlenerek özürlü arkadaşını teşvik etme gibi olumlu davranışlarını geliştirebilmesi mümkün olacaktır. Yine özürlü arkadaşına model almanın ya da ona yardımcı olabilmenin getirdiği sorumluluk, normal çocuğun kendine güven duyabilme konusunda da olumlu kazançlar sağlayacaktır. Ayrıca okulöncesi dönemden itibaren başlatılan bu deneyimler, normal çocuğa daha sonraki yaşamında karşılaşılabileceği özürlü bireylerle iletişim kurabilme, onlara karşı uygun davranış modelleri geliştirebilme konusunda da yardımcı olacaktır (Darıca, 1992).

O halde, kaynaştırma sadece özürlü çocuğun gelişimine katkıda bulunan bir eğitim modeli olarak değerlendirilmelidir. İletişimin iki yönlü olmasına özen gösterilmesi özürlü çocuğa sağlayacağı yararların yanı sıra normal çocuğa sağlayacağı yararların da dikkate alınması, bu tip uygulamada temel araç olmalıdır (Darıca, 1992).

Özürlü çocukların kapasitelerini ulaşabilecekleri en üst düzeye çıkartmak, kendi gereksinimlerini karşılayabilecek hale getirmek ve topluma yük olmaktan kurtarmak ve toplum içinde uyumlu ve mutlu bireyler haline getirmek amaçlanmaktadır. Bu amaca uygun olarak yapılan çalışma da entegrasyon çalışmasıdır. Burada temel nokta, her çocuğun farklı olduğu yani her çocuğun kendine özgü olduğunu kabul etmektir. Kaynaştırmada, özürlü veya normal olarak adlandırılan çocukların doğal ortamlarda birbirlerinden bir şeyler öğrenmeleri ve

kurulan ilişkilerde birbirlerini eğitmeleri için bir araya getirilmeleri amaçlanmıştır. Bu amaçla çocuklar üzerinde değişik etkiler oluşmaktadır. 1. Özürlü bireyler, normal yaşlılarıyla etkileşimleri sonucu daha geniş bir toplum tarafından benimsenen davranışlar kazanacaklar ve toplum tarafından dışlanmaları azalacaktır. 2. Normal çocuklar, özürlü yaşlılarıyla kişisel ve doğrudan etkileşimleriyle özürlü bireylerin toplumca kabul ve anlaşılmasında genel olarak artış sağlanabilecektir. Ayrıca bu bireyler toplumun diğer bireylerini de bu konuda eğitebileceklerdir. 3. Özürlü birey, kaynaştırma eğitiminden kazanılan becerilerle bazı özel davranışlar gerektiren olağandışı durumlara uyma becerileri konusunda yeterlilik kazanacaklardır (Bayhan, 1998).

Kaynaştırma uygulamalarında temel amaçlardan biri de engelli çocukların kendilerinden daha ileri olan sınıf arkadaşlarıyla etkileşimde bulunmasının olumlu etkiler yapacağıdır. Bu da kaynaştırma eğitimi ortamının engelli çocuklar üzerindeki etkilerinin daha önem kazandığını göstermektedir (Odom, Deklyen, Jenkins, 1984).

Kaynaştırma eğitiminde önemli bir görüş de normal ve özürlü çocuklar arasında destekleyici ilişkilerin oluşturulmasının ve özrünün kabul edilmesinin sağlanmasıdır. Bu da özürlü ve normal çocukların bir arada eğitilmeleri sonucu olabilmektedir. Böyle bir eğitim, kabul etme sürecini de arttıracaktır. Aksi takdirde bireysel eğitim denemeleri de reddetme sürecini arttıracak ve normal çocukların özürlü çocuklara olan olumsuz tavırlara devam edecektir (Uğurlu, 1993).

Denemeler ve uygulamalar sonucunda kaynaştırma eğitimi programlarındaki çocukların diğerlerine göre daha sosyalleşmiş olduklarını göstermektedir (Uğurlu, 1993).

Kaynaştırma eğitimi programlarında normal ve engelli çocuğun birbirleri üzerine etkileri yalnız o döneme yönelik kazanımlar sağlamakla kalmayıp ileriki yaşamlarını da etkileyecek kazanımlar sağlamaktadır. Örneğin, okul öncesi dönemde edinilen deneyimler daha sonraki yaşamında karşılaşılabilecek farklı ya da engelli kişilerle iletişim kurabilme becerileri kazandırmakta, engelli bireylerin de toplum

tarafından sosyal kabul görmeleri için uygun davranışları kazanmasına katkıda bulunmaktadır (Gottlieb, Alter, Gottlieb, 1983).

Entegre okul öncesi programlar, engelli çocuklar için gözleyerek öğrenme fırsatı, normal çocuklar için ise farklı insanları takdir etme ve engelin gerçekçi bir şekilde farkına varılmasına sağlamak için fırsatlar sunmaktadır (Diamond, Lefurgy, Blass, 1991).

2.14. Kaynaştırma Eğitiminin Birey Üzerindeki Etkisi

“Bugün dünyanın pek çok yerinde, özellikle okul öncesi programlarında uygulanan bu yöntem psikolojik, eğitsel ve sosyal yönlerden birçok tartışmalara yol açmıştır. Ancak, özürlü çocukların bir nitelikte özürlü olmayanlardan ayrıldıkları, tüm diğer özellikleriyle normal gelişenlerle benzer oldukları düşünülürse onarında akranlarıyla beraber eğitime hakları kabul edilmelidir. Fakat, bazı yetişkinler, bütünleştirilmiş ana okullarında özürlü olmayan çocukların uygun olmayan davranışlarını taklit edecekleri ve beklenen gelişmeyi gösteremeyeceklerinden endişe etmişlerdir (Tanaydı, 1985).

Kaynaştırma eğitiminin özel gereksinimi olan çocuklar ve normal gelişim gösteren çocuklar açısından yararlarını inceleyen pek çok çalışma mevcuttur. Özel gereksinimi olan çocuk açısından bakıldığında; çocuk daha geniş bir toplum tarafından benimsenen davranış repertuarı geliştirecektir ki bu repertuar, özel gereksinimi olan bireyin toplum tarafından dışlanmasına neden olan tipik özürlü davranışlarının azalmasını sağlayabilecek, çocuğun sosyal kabulü, uyumu ve etkileşimi artacaktır. Çocuk, özürlüler popülasyonunun değil, toplumun parçası olacaktır. Entegre eğitim ortamından potansiyelini azami olarak kullanabileceği, onu mücadeleye sevk eden modellerle bir arada özel eğitim okulundakinden daha fazla ilerleme kaydedebilecektir (Atay, 1995).

Engelli çocukların tipik engelli davranışları ortadan kalkabilmekte ve ilerideki yaşamında toplum içinde sosyal kabulünü sağlayacak davranışların yerleşmesine yardımcı olabilmektedir (Turnbull, Dixon-Blacher, 1981).

Engelli çocukların entegre ortamlarda hem sosyal hem de sözel etkileşimlerinde artış gözlenmektedir (Diamond, Lefurgy, Blass, 1991).

Ayrıca engelli çocuklar akranlarıyla oyunlarında yüksek bir bilişsel seviye sergilenmektedirler (Guralnick, Groom, 1987).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, çalışma grubu ve veri toplama yöntemleri hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Metod

Bu araştırmada 'Nitel Araştırma' yöntemi kullanılmıştır. Bu araştırma nitel yaklaşımla veri toplanması ve analizinin amacı, oluşturulan çalışma grubundan daha detaylı ve zengin bilgiler alınabilmesi içindir (Yıldırım ve Şimşek, 2004).

Araştırmada verilerin toplanmasında kullanılan bir diğer teknik görüşme yöntemidir. Görüşme yöntemi, sosyal bilimler alanında yapılan araştırmalarda en yaygın olarak kullanılan yöntemdir. Üç tür görüşme yaklaşımı söz konusudur: (1) Sohbet tarzı görüşme, (2) görüşme formu yaklaşımı ve (3) standart açık uçlu görüşmedir (Yıldırım ve Simsek, 2005). Bu araştırmada görüşmeler, görüşme formu yaklaşımına göre yapılmıştır.

Görüşme formu yönteminde esas amaç, aynı konuda farklı kimselerden aynı tür bilgilerin alınmasıdır. Bu görüşme tarzında görüşmeci, önceden hazırladığı konu ve alana sadık kalarak hem önceden hazırlanmış soruları sorma, hem de bu sorular konusunda daha ayrıntılı bilgi alma amacıyla ek sorular sorma özgürlüğüne sahiptir (Yıldırım ve Simsek, 2005).

3.2. Çalışma Grubu

Örnekleme, Konya ilindeki Sarayönü ilçesinde bulunan ve kaynaştırma eğitim uygulanan eğitim kurumlarında eğitim alan çocuklardan oluşmuştur. Uygulama İsmail Kara İ.Ö.O, Cumhuriyet İ.Ö.O, Gazi İ.Ö.O ve Gözülü Nadir Özşahin İ.Ö.O,

100. Yıl İ.Ö.O, Merkez İ.Ö.O, Halıcı İstiklal İ.Ö.O, Halıcı İ.Ö.O, Halıcı Atatürk İ.Ö.O'nda 27 öğrenciden oluşan örneklem grubunun katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak nitel araştırma yöntemi için araştırmacı tarafından geliştirilen 'Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu' geliştirilip uygulanmıştır. Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu için önce alanyazınında ortaya çıkan durumlar analiz edildikten sonra bir form oluşturulmuş ve bu formda sorular belirlenmiştir. Bu sorular; uzman görüşlerinden sonra veri toplama aracı yeniden gözden geçirilmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda on temel soru sorulup, bu sorularla, normal sınıflara devam eden kaynaştırma öğrencilerinin sorunları belirlenmeye çalışılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi

Doküman analizi ve görüşme tekniği kullanılarak toplanan veriler içerik analizi yoluyla yorumlanmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Simsek, 2005). Yani birbirlerine benzer verilerin belli kavram ve temalar içinde toplanması ve düzenlenmesi söz konusudur. Nitel araştırma verileri dört aşamada analiz edilir: (1) Verilerin kodlanması, (2) temaların bulunması, (3) kodların ve temaların bulunması, (4) bulguların tanımlanması ve yorumlanmasıdır (Yıldırım ve Simsek, 2005). Araştırmada elde edilen veriler incelenerek, anlamlı bölümlere ayrılarak her bölümün kavramsal olarak ne anlam ifade ettiği bulunarak kodlanmıştır. Strauss ve Corbin (1990), üç tür kodlamadan söz etmektedir: (1) Daha önceden belirlenmiş kavramlara

göre yapılan kodlama, (2) verilerden çıkarılan kavramlara göre yapılan kodlama, (3) genel bir çerçeve içinde yapılan kodlama (Akt., Yıldırım ve Simsek, 2005).

Nitel araştırma, sosyal olay ve olguları anlamlandırmada tümevarım yöntemini kullanır (Isıkoglu, 2005). Bu çalışmada da doküman analizi ve görüşme yöntemi ile elde edilen verilerin analizinde tümevarımcı bir analiz yaklaşımı uygulanmıştır. Veriler detayları ile birlikte incelenerek, araştırmanın amacı doğrultusunda önemli olan boyutlar ortaya konulmuştur. Son aşamada ise tanımlanan ve sunulan bulgular yorumlanarak bazı sonuçlara ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçların önemine ilişkin açıklamalarda bulunulmuştur.

BÖLÜM IV

BULGULAR

1. Sınıfta nerde oturuyorsun, sıra arkadaşın var mı, sıra arkadaşından ve oturduğun sıradan memnun musun, yerini değiştirmek ister misin, neden?

Araştırmaya katılan öğrencilerin 19 (% 70) tanesi sınıfta oturduğu yerden, sıra arkadaşından memnun olmadığını ve yerini değiştirmek istediğini belirtmiştir. Kaynaştırma öğrencilerinin sınıfta oturduğu sıra ve sıra arkadaşının seçiminde onların düşüncelerine yer verilmesi sınıf düzeni için önemli hususlar arasında gösterilebilir. Normal çocukların da, kaynaştırma öğrencileri ile yan yana oturmaktan olumsuz yönde etkilendiği düşünülebilir. Bu çocuklar ders esnasında, verilen ödevlerin hazırlanmasında kaynaştırma öğrencileri yüzünden bazı sorunlar yaşadıkları söylenebilir.

“Sınıfta en arka sırada oturuyorum. Sıra arkadaşım var ama anlayamıyoruz sürekli benimle dalga geçiyor. Ders sırasında bazı konuları anlayamıyorum, sıra arkadaşım bunu görüp bana gülerken alay ediyor. Bende bundan hiç hoşlanmıyorum. Öğretmenim izin verse sıramı değiştirmek isterim.” (Öğrenci 7).

“Sınıfta girişte en ön sırada oturuyorum. Önde oturmak istemiyorum arka sıraya geçmek istiyorum. Öğretmenim izin verirse sıramı değiştirmek isterim. Sıra arkadaşımı da çok seviyorum.” (Öğrenci 6)

2. Sınıfta arkadaşın var mı? Varsa kaç tane?

Araştırmaya katılan öğrencilerin 14 (%51.8) tanesi sınıfta arkadaşının olduğunu fakat sayısının çok fazla olmadığını belirtmiştir. Bu durum kaynaştırma öğrencisinin kendisini iyi bir şekilde ifade edemediğini gösterebilir. İçerik ve

kendi halinde oluşları arkadaş belirlemede de etkili olduğu düşünülebilir. Arkadaş seçiminde normal çocukların etkisinin de önemli olduğu söylenebilir. Normal çocukların kaynaştırma öğrencileri ile arkadaş olma konusunda çekimser davrandıkları görülebilir.

“Sınıfta bir tane arkadaşım var. Onunla iyi anlaşıyorum. Diğerleriyle çoğu zaman anlaşamıyoruz. Benimle arkadaş olmak istemiyorlar. Böyle olunca da bende onlardan uzak duruyorum.” (Öğrenci 13).

“Sınıfta bir tane arkadaşım var. Diğerlerini sevmiyorum.” (Öğrenci 9)

3. Arkadaşlık başlangıcında nasıl sorunlar yaşadın?

Araştırmaya katılan öğrencilerin 21 (%78) tanesi sınıf içindeki arkadaşlığın kendisi tarafından değil de diğer çocuklar tarafından başlatıldığını belirtmiştir. Kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerin arkadaş seçimi, normal öğrencilere göre daha düşük seviyede olduğu söylenebilir. Buda onların birbirleriyle olan etkileşimlerinde pasif olduklarını gösterebilir. Normal öğrencilerin arkadaşlık başlatma konusunda girişken olmadıkları gözlemlenebilir. Kaynaştırma öğrencileri yerine kendileri gibi normal olan öğrencilerle arkadaşlık kurdukları söylenilir.

“Bu sınıfa ilk geldiğimde çok yabancılık çektim, kendimi dışlanmış hissettim. Diğer arkadaşların onlarla arkadaş olmak istedim ama çekindiğim için onlara yaklaşmadım. Zamanla sınıf arkadaşlarım benim yanıma geldiler konuştuk ve arkadaşlığımız başladı.” (Öğrenci 4)

“Ben bu sınıfa geldiğimde kimse benimle konuşmuyordu. Aradan zaman geçtikçe konuşup arkadaş olmaya başladık.” (Öğrenci 11)

4. Sınıf dışında başka arkadaşın var mı, kaç tane, onlarla arkadaşlığı kim başlattı?

Araştırmaya katılan öğrencilerin 12 (%45) tanesi sınıf dışında çok fazla arkadaşının olmadığını, olanlarında kendilerinin gelip arkadaş olduğunu belirtmiştir. Sınıf içinde olduğu gibi sınıf dışında da kaynaştırma öğrencilerinin arkadaşlık ilişkileri kurmalarında zorlandıkları görülebilir. Buda onların fazla sayıda arkadaşına sahip olmalarını etkilediği söylenebilir. Sınıf dışındaki diğer normal öğrencilerin de kaynaştırma öğrencilerine olumlu bir yaklaşım sergiledikleri söylenemeyebilir. Onların kaynaştırma öğrencisi olduklarını bilmeleri arkadaşlık kurmalarına olumsuz yönde etki ettiği düşünülebilir.

“Sınıf dışında da üç tane arkadaşım var. Aslında okuldaki diğer öğrencilerle tanışıp arkadaş olmak istedim ama onlar bana yaklaşmadılar. Ben okul bahçesinde kendi kendime oynarken bu üç arkadaşım gelerek benimle konuştular ve arkadaş olduk. Sonra tenefüslerde onlarla oynamaya başladım.” (Öğrenci 7)

“Sınıf dışında arkadaşım yok olsun da istemiyorum.” (Öğrenci 18)

5. Arkadaşların seni şikâyet eder mi? En çok şikâyet ettiği konular nelerdir?

Araştırmaya katılan öğrencilerin 25 (%92) tanesi sınıf arkadaşlarının kendilerini sürekli şikâyet ettiklerini belirtmiştir. Kaynaştırma öğrencilerinin normal sınıfa ve sınıf içi kurallara uyum sağlamakta zorlandıkları söylenebilir. Buda normal öğrencilerin onları sürekli şikâyet etmelerine neden olduğu düşünülebilir. Kaynaştırma öğrencilerinin sınıf içindeki davranışları yüzünden normal öğrencilerin derslerine konsantre olmakta zorlandıkları, dersleri tam olarak anlayamadıkları söylenebilir.

“Her zaman beni öğretmenlere şikâyet ediyorlar. Sınıfta konuşuyor, güliyor, başka şeylerle uğraşıyor diye sürekli öğretmene söylüyorlar. Aslında ben derste hiç

konuşmuyorum. Anlayamadığım bazı yerleri sıra arkadaşşıma soruyorum. O sırada diğer arkadaşlar beni görüyor ve konuşuyor diye öğretmene şikayet ediyorlar.” (Öğrenci 1)

“Okula bazen geç geliyorum onlarda öğretmene zaten her zaman geç geliyor diye beni şikâyet ediyor. Aslında sürekli geç kalmıyorum. Sınıf araç-gereçlerine bakıyorum elime alıyorum beni hemen şikayet ediyorlar sanki ben onları alıp kırıyorum. Sıramda kalemimin ucunu açıyorum o tozu yere iterken istemeden arkadaşşın üzerine geldi o da beni hemen şikayet etti.” (Öğrenci 22)

6.Sınıftaki yakın arkadaşlarıyla sorun yaşıyor musun, varsa nelerdir?

Araştırmaya katılan öğrencilerin 13 (%48) tanesi sınıftaki arkadaşlarıyla sorun yaşadıklarını belirtmiştir. Kaynaştırma öğrencilerinin çok fazla yakın arkadaşına sahip olmamasından dolayı sınırlı sayıda arkadaşlarıyla da bazı konularda sorunlar yaşandığı görülebilir. Arkadaş sayısının çok fazla olmamasının bunda etkili olduğu düşünülebilir. Kaynaştırma öğrencilerinin yakın arkadaşlarının yaptıkları şakalara alındıkları ve bu şakalardan dolayı aralarında bazı sorunlar yaşadıkları söylenebilir. Normal öğrencilere göre daha fazla alınganlık gösterdikleri ve kendilerini tam olarak ifade edemedikleri düşünülebilir.

“Sınıftaki yakın arkadaşşımla bazen sorun yaşadığım oluyor; onlar bakkaldan bir şeyler alıyorlar, benimde her zaman param olmuyor. Aldıkları şeylerde gözüm kalıyor istiyorum ama vermiyorlar o zaman da küsüyorum konuşmuyorum. Ders sırasında defterimi alıp saklıyorlar bende geri vermelerini istiyorum vermedikleri zaman onlara kızıyorum. Böyle sorunlar yaşadığımız oluyor.” (Öğrenci 4)

“Anlaşamadığımız zamanlar oluyor. Onların çantalarını saklayıp şaka yapıyorum, onlarda bana kızıyor bazen konuşmuyorlar.” (Öğrenci 19)

7.Sınıftaki diğer arkadaşlarıyla sorun yaşıyor musun?

Araştırmaya katılan öğrencilerin 9 (%33) tanesi sınıftaki diğer arkadaşlarıyla sorun yaşadıkları belirtmiştir. Kaynaştırma öğrencilerinin kendini çok fazla ifade edememesinden dolayı sınıf içinde diğer arkadaşlarla çok fazla yakınlaşamadıkları görülebilir. Bundan dolayı da bazı sorunların yaşanması da kaçınılmaz bir gerçek olarak söylenebilir. Normal öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerinin yaptıkları bazı davranışlardan dolayı onları dışladıkları ve aralarında bazı sorunlar yaşadıkları söylenebilir. Kaynaştırma öğrencilerinin istem dışı yaptıkları bazı davranışlar normal öğrenciler tarafından kabul görmemekte ve onlara karşı antipatik gelebilmektedir. Böylelikle birtakım sorunlar yaşanması kaçınılmaz olarak görülmektedir.

“Beni bir şey yapmasam da azarlıyorlar başkalarının yaptıkları şeyleri benim üzerime atıyorlar. Sabahları bazen okula geç kaldığım oluyor, geç kağıdı almadan beni sınıfa almıyorlar. Kravat takmayı unuttuğum zamanlar oluyor, bunu görüp beni hemen müdüre şikâyet ediyorlar.” (Öğrenci 24)

“Sınıftaki diğer arkadaşlarla da sıkıntılar oluyor ama ben onlarla pek konuşmuyorum. Ben bir şey yapsam hemen kızıyorlar. Onun için çok yanlarına gitmiyorum.” (Öğrenci 3)

8.Sınıfta seninle dalga geçiliyor mu, alay ediliyor mu, şiddete maruz kalıyor musun, dışlandığını hissettiğin oluyor mu?

Araştırmaya katılan öğrencilerin 16 (%60) tanesi sınıfta kendisiyle dalga geçildiğini, alay edildiğini ve dışlandığını belirtmiştir. Kaynaştırma öğrencilerinin sınıf içinde alay konusu olduğu, şiddete maruz kaldığı ve diğer arkadaşlar tarafından dışlandığı söylenebilir. Normal öğrenciler, kaynaştırma öğrencilerinin derslerdeki başarılarının düşük olmasından dolayı onları alay konusu ettikleri söylenebilir. Yapılan şakalardan hoşlanmayan kaynaştırma öğrencilerinin onlara karşılık verdiklerinde şiddete

ve dışlanmaya maruz kaldıkları görülebilir. Kaynaştırma öğrencilerini diğer öğrenciler gibi sosyal ve akademik yönden aktif olmadıkları görülmektedir. Bu da onların kendi aralarında birtakım sorunlara neden olduğu söylenebilir.

“Ben esmer olduğum için sürekli bana kara diyolar, burnum aktığı zaman sümüklü diye bağıyorlar, ayakkabım yırtık diye gülip alay ediyorlar. Yazılardan zayıf aldığım zaman benimle dalga geçiyorlar. Öğretmenlerin verdiği ödevleri yapamadığım zamanlarda bana tembel teneke deyip duruyorlar. Bazı arkadaşlar da sınıfta konuşuyorum diye bana tokat atıyor ben de onlara vuruyorum.” (Öğrenci 2)

“Benimle sürekli dalga geçiyorlar; sınıfa girdiğimde ayağım sıraya takılıp düşüyorum onlarda bunu görüp benimle alay ediyorlar, bazen sınıf içinde istemeden çarpışıyoruz bana kör dikkat etsene diyolar, gözlük taktığım için alay ediyorlar.” (Öğrenci 27)

9. Sınıf arkadaşların sana yardımcı olur mu, oluyorsa en çok hangi konularda?

Araştırmaya katılan öğrencilerin 18 (%67) tanesi sınıf arkadaşının ona bazı konularda yardımcı olduğunu belirtmiştir. Normal öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerine bazı konularda yardımcı oldukları görülebilir. Bununda kaynaştırma öğrencilerini mutlu ettiği düşünülebilir. Normal öğrencilerin bazılarının kaynaştırma öğrencilerinin ödevlerinin yapılmasında yardımcı olmak istedikleri ve bunun için çabaladıkları söylenebilir.

“Arkadaşlarım bana yazılularda ve ödev hazırlamamda bana yardım ediyorlar. Görsel sanatlar dersinde bazen boyaları getirmeyi unutuyorum, o zaman arkadaşlarım kendi malzemelerinden kullanmama izin veriyorlar. Bazen cebimde para olmuyor yakın arkadaşlarımdan istiyorum onlar da beni kırmıyor ve bana para veriyorlar.” (Öğrenci 5)

“Derste geri kaldığım zaman bana yazı yazmamda yardımcı oluyorlar, gözlük camım düştüğü zaman alıp takmaya çalışıyorlar, görsel sanatlar dersinde el becerim çok iyi

olmadığı için onlar bana çizim ve boyama çalışmalarında yardım ediyorlar.” (Öğrenci 15)

10. Karşıt cinsten arkadaşın var mı? Yoksa olmasını ister misin?

Araştırmaya katılan öğrencilerin 8 (%30) tanesi karşı cinsten arkadaşının olmadığını ama olmasını istediğini belirtmiştir. Kaynaştırma öğrencilerinin de normal öğrenciler gibi karşı cinsten arkadaşlıklara ilgi duydukları söylenebilir. Yapılan araştırmada kaynaştırma öğrencilerinin karşı cinsten arkadaşlarının olmamasından dolayı üzüntü duyduğu görülebilir. Normal öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerini dışlamış olmaları yakın arkadaşlıklar kurulmasına olumsuz yönde etki ettiği söylenebilir. Onları sorunlu olarak görmeleri kurulacak kız-erkek ilişkilerinin de kurulamamasında etkili olduğu düşünülebilir.

“Şuan bir kız arkadaşım yok olmasını isterdim tabi. Zaten hiçbiri bana bakmıyor yüzümü gördükleri zaman bana gülmüyorlar hemen yüzlerini çeviriyorlar. Ben de buna çok üzülüyorum. Onlarla da konuşup oyun oynamak istiyorum ama ben özel eğitim sınıfından geldiğim için bana yaklaşıp arkadaş olmak istemiyorlar.” (Öğrenci 11)

“Kız arkadaşım hiç olmadı ama olmasını da isterdim.” (Öğrenci 26)

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Özel eğitim gerektiren çocukların, eğitim olanaklarından en üst düzeyde faydalanabilmelerini sağlayan kaynaştırma ortamlarını katılabilmeleri ve ortamın olanaklarından faydalanabilmelerinde en önemli etkenlerin kurumdaki özel eğitim gerektirmeyen çocukların aileleri ve kurumdaki eğitimciler oldukları bilinmektedir. Yapılan bu araştırma ile, kaynaştırma eğitimine devam eden engelli öğrencilerin akranları ile ilişkilerinde karşılaştıkları sorunların çeşitli değişkenlerle olan ilişkisi belirlenmeye çalışılmıştır.

Kaynaştırma eğitimine devam eden öğrencilerin şiddete maruz kaldıkları 27 (Yirmi yedi) öğrenci üzerinde yapılan araştırma sonucu ortaya çıkmıştır.

1) Oturduğu sıra ve sıra arkadaşı: Bu çalışmada öğrencilerin çoğunun oturduğu sıradan ve sıra arkadaşından memnun olmadığı görülmüştür. Aslında öğrencilerin oturduğu sıra ve sıra arkadaşının seçiminde onların da görüşlerine yer verilmesi düşünülebilir.

Blazovic (1972) de yaptığı çalışmada, öğretmenlerin eğitilebilir zihinsel özürlü çocukların davranışlarını, normal çocuklara göre daha zor kontrol edebilen ve sınıfta düzen bozucu çocuklar olarak algıladıklarını ortaya koymuştur.

2) Sınıftaki arkadaşları: çalışmaya katılan öğrencilerin büyük bir bölümünün sınıfta çok sayıda arkadaşına sahip olmadığı görülmüştür. Bunda sınıfa özel eğitim sınıfından gelmiş olması ve sınıfı benimsememiş olması arkadaş seçimi ve sayısında etkili olduğu söylenebilir.

3) Arkadaşlık başlangıcı: çalışmaya katılan öğrencilerin büyük bir kısmında arkadaşlık başlatma yetisinin düşük olduğu görülmüştür. Sınıfa henüz yeni

gelmiş olması, ortama alışmamış olması ve diğer öğrencileri yeni görüp ve tanımış olması bu duruma neden olduğu söylenebilir.

Croll ve Moses'in yaptığı çalışmada da (1985) özel eğitim kaynaştırmaya karşı tutumu etkileyen en önemli değişkenlerden biri, kaynaştırma öğrencisinin özür türü olarak saptanmıştır. Bu araştırmadan elde edilen sonuç da işitme özürlü ve fiziksel özürlü öğrencilerin tercih edildiği yönündedir.

4) Okuldaki arkadaşlıklar: Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun sınıf dışında çok fazla arkadaşına sahip olmadığı söylenebilir. Buna neden olarak diğer öğrencilerin onları dışlayıp gruplarına almadıkları ve onlarla arkadaşlık kurmadıkları söylenebilir.

5) Sınıf arkadaşlarının şikâyetleri: araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğu diğer arkadaşları tarafından sürekli öğretmenlerine şikâyet edildikleri söylenebilir. Buna sebep olarak; normal öğrencilerin kaynaştırma öğrencilerini sahiplenip içlerine almadıkları ve onları dışladıkları örnek gösterilebilir.

Ashley G. Joyce (1979) 'un yaptığı araştırma sonucunda öğrenme güçlüğü olan kaynaştırma öğrencilerine göre, sosyal iletişime sahip diğer öğrencilerin sınıfta daha olumlu tutum sergiledikleri gözlenmiştir.

6) Yakın arkadaşları ile yaşadıkları sorunlar: Araştırma katılan öğrencilerin bir kısmının sınıfta yakın arkadaşları ile bir takım sorunlar yaşadıkları söylenebilir. Bunda; sınıfa uyum sağlayamaması, kendini diğer öğrencilerden dışlamış olması ve isteklerine karşılık bulamamış olmasının etkili olduğu söylenebilir.

7) Diğer arkadaşları ile yaşadıkları sorunlar: Araştırmaya katılan öğrencilerin bir kısmının diğer arkadaşları ufak tefek sorunlar yaşadıkları söylenebilir. Kaynaştırma öğrencilerinin diğer öğrencilerle çok yakın olmadıkları ve arkadaşlıklarının çok gelişmediği gözlenmiştir. Sınıf içinde kendilerine birkaç tane

yakın arkadaş edindikten sonra toplu arkadaşlıklara çok sıcak bakmadıkları söylenebilir.

8) Sınıf içinde şiddete maruz kalma: Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir kısmının sınıf içinde şiddete maruz kaldığı, alay edildiği, dalga geçildiği ve dışlandığı söylenebilir.

Hugh-Jones & Smith (1999), kaynaştırma öğrencilerinin okula gittikleri zaman akranları tarafından şiddete maruz kaldıklarını belirtmiştir. Bauminger, Edelsztein, & Morash (2005)'in çalışmalarında sosyal güç eksikliği ile beraber akran eziyetinin de arttığı gözlemlenmiştir. Akademik zorluklar (Singer, 2005), yıkıcı davranışlar (Roberts & Zubrick, 1992), dildeki bozulmalar (Knox & Conti-Ramsden, 2003) ve özgüven eksikliği (Kaukiainen, 2002) gibi problemler yaşatılmaları dışlamasıyla içselleştiklerini belirtmişlerdir.

Chazan, Laing, & Davies (1994)'in araştırmasına göre; kaynaştırma öğrencileri eziyetten/zorbalıktan korunmak için arkadaş grubu oluşturabileceklerini söylemişlerdir.

Graham & Juvonen (1998)'in yaptığı araştırmada; zorbalığın önlenmesi gereken önemli bir problem olduğu anlaşıyor, eğer önlenmezse şiddete maruz kalan kaynaştırma öğrencisinde bu olayın uzun vadede özgüven eksikliği, yalnızlık ve depresyona sebep olduğunu belirtmişlerdir.

9) Sınıfta yardımlaşma: Araştırmaya katılan öğrencilerin bir bölümünün sınıf içi yardımlaşmadan faydalandığı söylenebilir. Normal öğrencilerin, kaynaştırma öğrencilerine karşı bazı konularda ılımlı yaklaşımları gözlenmiştir. Burada asıl amaç yardımlaşmanın ön plana çıkmasını sağlamaktır.

10) Karşı cinsten arkadaşlıklar: Araştırmaya katılan öğrencilerin büyük bir kısmının karşı cinsten arkadaşının olmadığı gözlemlenmiştir. Kendini ifade edemiyor olması, normal öğrencilere göre akademik ve sosyal alanlarda daha geri olması bunda

etkili olduğu söylenebilir.,Kaynaştırma öğrencilerinin karşı cinsten arkadaşlara ilgilerinin oldukları ve onlarla arkadaşlık kurmak istedikleri görülebilmektedir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

1) Sonuç:

Bu bölümde araştırma bulgularından elde edilen sonuçlar ve sonuçlara yönelik öneriler yer almaktadır.

Türkiye de kaynaştırma eğitime verilen önem gün geçtikçe artmakla birlikte kaynaştırma öğrencileri ile normal öğrenciler arasında sorunlar yaşandığı yapılan bu araştırma da gözlenmiştir.

Kaynaştırma eğitime devam eden öğrencilerin sınıf içinde bazı sorunlar yaşadığı, arkadaşlık ilişkilerin kurmakta zorlandıkları, kendilerini tam anlamıyla ifade edemedikleri gözlenmiştir. Bunun yanı sıra kaynaştırma öğrencilerinin normal öğrenciler tarafından şiddete ve dışlanmaya maruz kaldığı da ortaya çıkan sonuçlardandır.

2) Öneriler:

Araştırmada elde edilen bulgular ışığında aşağıdaki öneriler yapılabilir:

1. Kaynaştırma eğitime devam eden öğrencilerin sınıf içinde oturacağı yeri ve oturacağı arkadaşı seçmelerinde onların görüşlerine yer verilmelidir.
2. Normal öğrencilerin kaynaştırma eğitime devam eden öğrenciler ile ilgili önceden bilgilendirilmelidir.
3. Kaynaştırma öğrencisi ile normal öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerinin geliştirilmesini sağlayacak ortamlar hazırlanmalıdır.
4. Sınıf içinde kaynaştırma öğrencisine yönelik şiddet, zorbalık ve dışlama ortadan kaldırılması için gereken önlemler alınmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akçamete, G. (1998) **Özel Gereksinimli Bireyler ve Özel Eğitim, Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi İlköğretim Öğretmenliği Lisans Tamamlama Programı Özel eğitim Ders Kitabı**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınlar, s. 3-10.
- Akıncı, A. (1991) **Öğretilebilir Düzeyde Zihinsel Özürlü Çocukların Annelerinin ve Öğretmenlerinin Eğitim Hedefleri ile İlgili Düşüncelerinin Araştırılması** Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Sağlığı ve Eğitimi Programı, Ankara.
- Altunay, N. (1998) **Köy Enstitüsü Sisteminin Düşünsel Temelleri**. 3. Baskı. Ankara: Uygun Yayınevi
- Ashley, G. J.(1979) **Mainstreaming: One Step Forward, Two Steps Back**, Educating Exceptional Children. Dushkin Publishing Group, Inc. Connecticut.
- Ataman, A.(1996) Öğretmen Yetiştiren Eğitim Fakültelerine Öğretim Elemanı Yetiştirilmesi ve Eğitimde Toplam Kalite Yöntemi, **Yeni Türkiye Eğitim Özel Sayısı**, Cilt: 2, 7: 382-389.
- Ataman, A. (2005). **Özürlü çocuklar ve özel eğitime giriş**. Ankara: Gündüz Yayıncılık.
- Atay, M. (1995). **Özürlü Çocukların Normal Yaşlıları ile Birlikte Eğitim Aldıkları Kaynaştırma Programlarına Karşı Öğretmen Tutumları Üzerine Bir İnceleme**. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Batu, E. S. (2000). Kaynaştırma, destek hizmetler ve kaynaştırmaya hazırlık etkinlikleri. **Özel Eğitim Dergisi**, 2(4); 35-45.
- Batu, S. E. (2002) **Özel Eğitim ‘Kaynaştırma ve Destek Özel Eğitim Hizmetleri**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi Yayınları. No: 756.

- Batu S., ve Kırcaali-İftar, 2006. “**Kaynaştırma**” kitabı.
- Bayhan, P. (1998) **Entegrasyonun Tanım, Uygulaması, Sonuçları ve Entegrasyonda Arkadaşlık İlişkileri**, Ankara: ÖZEV. Türkiye Özürlüler Eğitim ve Dayanışma Vakfı Yayınları Cilt: 2, 6: 6-11.
- Baykoç-Dönmez, N., Avcı N., & Aslan, N. (1998). Engelli ve engelsiz çocuğa sahip anne babaların engellilere ve entegrasyona ilişkin düşünceleri. **Destek Dergisi**, 1(1), 25- 33.
- Beckaman, P.J., ve Kohl, F.L. (1987). Interaction of preschoolers with and without handicaps in integrated and segregated setting: **A longitudinal study. Mental Retardion**,25, 5-11.
- Blazovic, R.R. (1972). “**The Attitudes Of Teacher , Parents And Student Toward Integrated Programs For Borderline Educable Mentally Retarded Students**” Dissertation Abstracts International,32.
- Boomer, W.L. (1982) The Paraprofessional: A Valued Resource For Special Children and Their Teacher. **Teaching Exceptional Children**. sayı: 14, 194-197.
- Cavkaytar, A. (2000). Okulöncesi eğitimde okul, aile ve çevre işbirliği (Collaboration of school-parent-environment) **Okulöncesi eğitimin ilke ve yöntemleri** (Ed. Şefik Yaşar) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Chadsey-Rusch, J. (1992). Toward defining and measuring social skills in employment setting. **American Journal on Mental Retardion**, 96 (4), 405-418.
- Chazan, M., Laing, A. F., & Davies, D. (1994). **Bullies and victims**. In *Emotional and behavioural difficulties in middle childhood* (pp. 154-171). London: The Falmer Press.
- Ciechalski, J.C., & Schmidt, M.W. (1995). The effects of social skills training on students with exceptionalities. **Elementary Scholl Guidance & Counseling**, 29(3), 217-223.

- Civelek, A. H. (1991) **Eğitilebilir Zihinsel Özürlü Çocukların Sosyal Kabul görmelerinde normal Çocukların bilgilendirilmelerinin ve iki grubun resim-iş ile beden eğitimi derslerinde bütünleştirilmelerinin etkileri.** Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Clegg, J.A., & Standen, P.J. (1991). Friendship among adults who have developmental disabilities. **American Journal on Mental Retardion**, 95, 663-667.
- Croll, P.& Moses, D. (1985). One In Five Assesment And Incidence Of Special Educational Needs. London : Roulledge And Kagan Paul.
- Darıca, N. (1992). **Özürlü Çocukların Eğitiminde entegrasyonun Önemi.** 1. Ulusal Özel Eğitim Kongresi. İstanbul: Ya-pa Yayın Pazarlama San. Tic. Şti., s. 183-185.
- Darıca, N. (1992). **Özürlü Çocukların Eğitiminde entegrasyonun Önemi.** 1. Ulusal Özel Eğitim Kongresi. İstanbul: Ya-pa Yayın Pazarlama San. Tic. Şti., s. 183-185.
- Diamond, K., William, L. F. ve Susannah B. (1991) Attitudes of Preschool Chilren Toward Their pers With Disabilities: A :Year Long Investigation In Integrated Classrooms, **The Journal Of Genetic Psychology**. Sayı:154,215-221.
- Diler, N.(1998) **Kaynaştırma Kavramı, Kaynaştırma Uygulamaları, Etkili Kaynaştırma Uygulaması İçin Yapılması Gerekenler**, 8. Ulusal Özel Eğitim Kongresi, Edirne.
- Ergenekon, Y. (1996). **Öğretilbilir Zihinsel Engelli Çocukların Ailelerinin Karşılaştıkları sorunların Değerlendirilmesi: Bir pilot Çalışma.** Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel eğitim Anabilim Dalı Uzmanlık Tezi, s. 17-69.

- Eripek, S. (2000). **Özel eğitim**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Eripek, S.(2003) **Engelli Çocukların Normal Sınıflara Yerleştirilmesi**, Eğitim Fakültesi Dergisi,1-2, s.157-167 Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2003.
- Gallagher, P. (1985). Inservice! A mandated special education course and its effects on regular classroom teachers. **Teacher Education and Special Education**, 8, 151-159.
- Gottlieb, J., Mark A. ve Gottlieb, W. B. (1983). Mainstreaming Mentallı Retarded Children, **Handbook Of Mental Retardation**. s. 42-63.
- Graham, S., & Juvonen, J. (1998). Self-blame and peer victimization in middle school: An attributional analysis. **Developmental Psychology**, 34(3), 587-599
- Gresham, F.M. (1983). Social skills assessment as a component of mainstreaming placement decisions. **Exceptional children**, 49, 331-336.
- Gresham, F.M. (1986). Conceptual and definitional issues in the assessment of children's social skills: Implications for classifications and training. **Journal of Clinical Child Psychology**, 15(1), 3-15
- Gresham, F.M. (1997). Social competence and students with behavior disorders: Where we've been, where we are, and where we should go. **Education and Treatment of Children**, 20(3), 233-250.
- Guralnick M. J. ve Groom J. M. (1987) The Peer Relation Of Mildly Delayed And Nonhandicapped Preschool children In Mainstreamed Pla Groups, **Child Development**. Sayı:58, s.1556–1572.
- Guralnick, M. (1990). Social competence and early intervention **Journal of Early Intervention**, 14, 3-14
- Guralnick, M., ve Groom, J.M. (1987). The peer relations of mildly delayed and nonhandicapped preschool children in mainstreamed play groups. **Child Development**, 58, 1558-1572.

- Hodges, E. V. E., ve Perry, D. G. (1999). Personal and interpersonal antecedents and consequences of victimization by peers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76(4), 677-685.
- Hudson, F., Graham, S. ve Warner, M. (1979). **Mainstraming: An examination of the attitudes and needs of regular classroom teachers.** Learning Disability Quartely, 2, 58-62.
- Hugh-Jones, Smith, K. L.(1999) **Meso-scale ecology of anthrax in southern:** a pilot study of diversity and clustering. J.Appl.Microbiol.87:204-207
- Hunt, P., Atwell, M., Farron-Davis, f., ve Goetz, L. (1996). Creating socially supportive environments for fully included students who experinces multiple disabilities **Journal of the Association for Persons with Severe Handicaps**, 21, 53-71.
- Işıkoğlu, N. (2005). Eğitimde nitel araştırma. **Eğitim Araştırmaları**, 20, 158- 165.
- Kargın, T., Acarlar, F.& Sucuoğlu, B. (2005). **Öğretmen yönetici ve anne babaların kaynaştırma uygulamalarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi.**Özel Eğitim Dergisi 4(2),55-76.
- Kauffman, D.P. ve Hallahan, J.M. (1982). **Exceptional children engewood cliffs:** Prentice Hall
- Kaukiainen, A., Salmivalli, C., Lagerspetz, K., Tamminen, M., Vauras, M., Maki, H., et al. (2002). Learning difficulties, social intelligence, and self-concept: Connections to bully-victim problems. **Scandinavian Journal of Psychology**, 43, 269-278.
- Kırcaali –İftar, G.(1992) Özel Eğitimde Kaynaştırma, **Eğitim ve Bilim** .Sayı 16 45-50
- Kırcaali-İftar, G (1998) **Özel gereksinimli Bireyler ve Özel Eğitim.** Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları. No: 561. Eskişehir.
- Knox, E., & Conti-Ramsden, G. (2003). Bullying risks of 11-year-old children with specific language impairment (SLI): Does school placement matter?

- International Journal of Language and Communication Disorders**, 38(1), 1-12.
- Lewis. B., R., ve Doorlag, D., H. (1987) Teaching special students in the mainstream, London: Meml Publishing Company
- LEWIS, R., B., Doorlag Donald. **Teaching Special Students in General Education Classroom**, 2004; Netcang, N.J. U.S.A)
- M.E.B. (2000) **Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği**, Ankara: Ankara, Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi.
- Maag, J.W., ve Webber, J. (1995). Promoting children's social development in general education classrooms. **Preventing School Failure**, 39(3), 13-20.
- Madden, N., ve Slavin, R. (1983). Mainstreaming students with mild handicaps: Academiz and social outcomes. **Review of Educational Research**, 53, 519-659.
- Manset, G., ve Semmel, M.I. (1997). Are inclusive programs for students with mild disabilities effective? **A comparative review. Journal of Special Education**, 31, 155-180)
- Miller, M. J., Lane, K.L., ve Wehby, J. (2005). Social skills instruction for students with high incidence disabilities: A school based intervention to address acquisition deficits. **Preventing School Failure**, 49(2), 27-39.
- O'Neill, A.E. (1997) **Autism**. In J.W. Wood & A.A. Lazzari (Eds.), *Exceeding the boundries: Understanding exceptional lives* (424-461). Forth Worth: Harcourt & Brace Co.
- Odom, S. L., Deklyen, M. ve Jenkins, R. J.(1984). Integrating Handicapped and Nonhandicapped Preschoolers Developmental Impact On Nonhandicapped Children, *Exceptional children*. s. 41-48.
- Osborne ,A. G. ve Dimattia, P.(1994) The Least Restrictive Environment Mandante: Legal Implications. **Exceptional Children**, 61,1:6-14.

- Öncül, N. (2003). **Kaynaştırma Uygulaması Yapılan İlköğretim Okuluna Devam Eden Zihin Özürlü Öğrencinin Bulunduğu Sınıfta Normal Çocuk Annelerinin Kaynaştırma Uygulamasına İlişkin Görüşleri.** Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eskişehir.
- Oymak, V. (1997). **Zeka Engelli Çocukların Yetiştirilmesi,** Ankara: Sabev Yayınları, No:1
- Özyürek, M., ve Eripek, S., (1988) **Özel Eğitime Giriş. Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar.** Ankara, Karatepe Yayınları
- Pivik, J. McComas, J., ve Laflamme, M. (2002). Barriers and facilitators to inclusive education as reported by students with physical disabilities and their parents. **Exceptional Children,** 69 (1), 97-107
- Reisberg, L. Ve Wolf, R. (1986). Developing a consulting program in special education implementation and interventions. **Focus on Exceptional Children,** 19, 1-14.
- Roberts, C., & Zubrick, S. (1992). Factors influencing the social status of children with mild academic disabilities in regular classrooms. **Exceptional Children,** 59(3), 192-202.
- Sabornie, E.J., ve Beard, G.H. (1990). Teaching social skills to students with mild handicaps. **Teaching Exceptional Children,** 23 (1), 35-38.
- Salend, S.J. (2001). **Creating inclusive classrooms: Effective and reflective practices** (4th ed.). Columbus, OH: Merrill/Prentice Hall.
- Salend, S.J. (1998). **Effective mainstreaming: Creating inclusive classrooms** (3rd ed.). Columbus, OH: Merrill/Prentice Hall.
- Sargent, L.R. (1991). **Social skills for school and community: Systematic instruction for children and youth with cognitive delay.** Washington, D.C.: the Division on Mental Retardion of the Council dor Exceptional Children.

- Scruggs, T.E., ve Mastropieri, M.A. (1996). Teacher perceptions of mainstreaming/inclusion, 1958-1995: **A research synthesis. Exceptional Children**, 63, 59-74
- Snell, M.E., & Janney R. (2000). **Teachers' guides to inclusive practices: Social relationships and peer support**. Baltimore: Paul H. Brookes Publishing Co.
- Stainback, W. ve Stainback, S. (1984). A rationale for the merger of special and regular education. **Exceptional Children**, 51 (2); 102-111.
- T.C Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı (1999) I. **Özürlüler Şurası Ön Komisyon Raporları**, Ankara.
- Tanaydı, Z. (1985) **“Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar”**, Ya-pa Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri 2-3. İstanbul: 2 Basım, Ya-pa Yayın Pazarlama San. Ltd. Şti., s. 163-164
- Turnbull, A., P. ve Blacher-Dixon, J. (1981) **Preschool Mainstreaming An Empirical and Conceptual Review”**. In P.S. Strain & M.M. Kerr (Eds.) **Mainstreaming Of Children In Schools**. New York: Academic Press.
- Uğurlu, H. (1993) **Okul Öncesi Eğitimde Entegrasyon**. 9. Ya-pa Okulöncesi Eğitimi ve Yaygınlaştırılması Semineri. Ankara: 1993, s. 323-324.
- Uysal ,A. (1995) **Okul Yöneticileri ve Öğretmenlerinin Zihinsel Engelli Çocukların Kaynaştırılmasında Karşılaşılan Sorunlara İlişkin Görüşler**. 5. Özel Eğitim Günleri. Ankara Üniversitesi: Türkiye Sakatlar Konfederasyonu Yayınları
- Vaughn, S., Elbaum, B.E., ve Schumm, J.S.(1996). The effects of inclusion on the social functioning of students with learning disabilities. **Journal of Learning Disabilities**, 29, 598-608.
- Varol, Nihal (1988) **Kaynaştırma Programları, uygulanmaları ve etkileri**. A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eskişehir

- Wood, J. W. (1998). Adapting instruction accomodate students in inclusive settings. Prentice – Hall. Inc. New Jersey.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**.Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zirpoli, J.T., ve Melloy, K.J. (1997). **Behavior management: Application for teachers**. Ohio: Merrill Prentice Hall.

EKLER

Ek.1: Kaynaştırma Öğrencileri İçin Görüşme Formu ve Soruları

Ek. 2: Kaynaştırma Öğrencilerinin Görüşmelerinden Bir Örnek

Ek. 3: Kaynaştırma Öğrencilerinin bulunduğu ve Görüşme Yapılan Okulların Tablosu

Ek. 4: Araştırmanın Yapıldığı Yer

Ek.1: Kaynaştırma Öğrencileri İçin Görüşme Formu ve Soruları

GÖRÜŞME FORMU

Değerli Öğrenciler;

Cevaplamanız için bilginize sunulan bu görüşme formu, bilimsel bir çalışma için düzenlenmiş olup, elde edilen veriler sadece bu amaç için kullanılacaktır. Lütfen görüşme formunda bulunan soruları cevaplarken size en uygun olanları belirtin.

Değerli katkılarınızdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Sevgilerimle

Ş.Onur GÜLERYÜZ

1-Sınıfta nerde oturuyorsun, sıra arkadaşın var mı, sıra arkadaşından ve oturduğun sıradan memnun musun, yerini değiştirmek ister misin, neden?

2-Sınıfta arkadaşın var mı? Varsa kaç tane?

3-Arkadaşlığınızı kim başlattı?

4-Sınıf dışında başka arkadaşın var mı, kaç tane, onlarla arkadaşlığı kim başlattı?

5-Arkadaşların seni şikâyet eder mi? En çok şikâyet ettiği konular nelerdir?

6-Sınıfındaki yakın arkadaşlarınla sorun yaşıyor musun, varsa nelerdir?

7-Sınıftaki diğer arkadaşlarınla sorun yaşıyor musun?

8-Sınıfta seninle dalga geçiliyor mu, alay ediliyor mu, şiddete maruz kalıyor musun, dışlandığını hissettiğin oluyor mu?

9-Sınıf arkadaşların sana yardımcı olur mu, oluyorsa en çok hangi konularda?

10-Karşıt cinsten arkadaşın var mı? Yoksa olmasını ister misin?

Ek. 2: Kaynaştırma Öğrencilerinin Görüşmelerinden Bir Örnek

13. Öğrenci

Görüşmeci: Soru 1. *Sınıfta nerde oturuyorsun, sıra arkadaşın var mı, sıra arkadaşından ve oturduğun sıradan memnun musun, yerini değiştirmek ister misin, neden?*

Sınıfta girişte en ön sırada oturuyorum. Önde oturmak istemiyorum arka sıraya geçmek istiyorum ama öğretmen izin vermiyor. Sıra arkadaşımı da çok sevmiyorum.

Görüşmeci: Soru 2. *Sınıfta arkadaşın var mı? Varsa kaç tane?*

Sınıfta bir tane arkadaşım var. Diğerlerini sevmiyorum.

Görüşmeci: Soru 3. *Arkadaşlığınızı kim başlattı?*

Sefer benim okul dışında da arkadaşım. Evlerimiz yan yana, onunla orda arkadaş olduk. Okulda da arkadaşlığımız devam etti.

Görüşmeci: Soru 4. *Sınıf dışında başka arkadaşın var mı, kaç tane, onlarla arkadaşlığı kim başlattı?*

Sınıf dışında da arkadaşlarım var ama çok değil. Ben onlar oynarken yanlarına gidiyorum onları izliyorum ve konuşuyorum.

Görüşmeci: Soru 5. *Arkadaşların seni şikâyet eder mi? En çok şikâyet ettiği konular nelerdir?*

Bazen beni öğretmenlerime şikâyet ediyorlar; ders esnasında çok konuşuyor diye aslında ben çok konuşmuyorum onlar beni konuşturuyor öğretmende bana kızıyor.

Görüşmeci: Soru 6. *Sınıfındaki yakın arkadaşlarıyla sorun yaşıyor musun, varsa nelerdir?*

Sınıftaki yakın arkadaşlarımla bazen küsüyoruz. Ben konuşurken kekeleyorum hızlı konuşamıyorum bazen takılıyorum. Onlar da benimle dalga geçiyor taklidimi yapıyorlar. Ben de buna çok kızıyorum sonra da kavga ediyoruz.

Görüşmeci: Soru 7. *Sınıftaki diğer arkadaşlarıyla sorun yaşıyor musun?*

Onlar da benimle sık sık alay ediyor, ben de onlarla çok samimi olmuyorum, konuşmuyorum.

Görüşmeci: Soru 8. *Sınıfta seninle dalga geçiliyor mu, alay ediliyor mu, şiddete maruz kalıyor musun, dışlandığını hissettiğin oluyor mu?*

Sürekli olmasa da bazen arkadaşlarım kekelememden dolayı benimle alay ediyor, dalga geçiyorlar. Ben de onları öğretmenlerime söylüyorum. Şikâyet ettiğim için bazen benimle konuşuyorlar ama sonra barışıyoruz.

Görüşmeci: Soru 9. *Sınıf arkadaşların sana yardımcı olur mu, oluyorsa en çok hangi konularda?*

Çok fazla yardım etmiyorlar. Ben her şeyi kendi başıma yapmaya çalışıyorum. Yazılı olduğumuz zaman bazı arkadaşlarımdan yardım istiyorum, onlar da öğretmen görür diye yardım etmiyorlar.

Görüşmeci: Soru 10. *Karşıt cinsten arkadaşın var mı? Yoksa olmasını ister misin?*

Okulda kız arkadaşım yok ama mahallede var. Okuldaki kız arkadaşlar beni sevmiyor benimle konuşmuyorlar zaten.

Ek. 3: Kaynaştırma Öğrencilerinin bulunduğu ve Görüşme Yapılan Okulların Tablosu

Şehir	Sıra no	İlçe	Okulun adı	Öğrenci sayısı
Konya	1	Sarayönü	İsmail Kara İ.Ö.O	3
	2	Sarayönü	Cumhuriyet İ.Ö.O	3
	3	Sarayönü	Gazi İ.Ö.O	3
	4	Sarayönü	Gözlü Nadir Özşahin İ.Ö.O	3
	5	Sarayönü	Gözlü Nadir Özşahin İ.Ö.O	3
	6	Sarayönü	Merkez İ.Ö.O	3
	7	Sarayönü	Ladik Halıcı İstiklal İ.Ö.O	3
	8	Sarayönü	Ladik Halıcı İ.Ö.O	3
	9	Sarayönü	Ladik Halıcı Atatürk İ.Ö.O.	3
Toplam				27

Ek. 4: Araştırmanın Yapıldığı Yer

